

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetško prosveto. — Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30.— Za dijake Din 20.— Posamezna številka Din 3.— Uredništvo in uprava Ljubljana, Tavčarjeva 1. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 13.440. Glasilo „Zveze kmetških fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (France Koruza). — Urejuje: Uredniški odbor (odgovarja Stanko Tomšič).

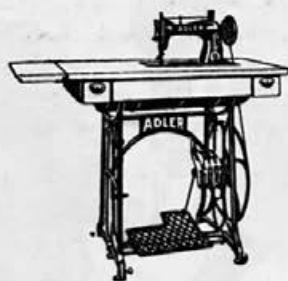
Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Joža Musil: Borba za novo življenje. — Vinko Bitenc: Fantovsko sonce — France Gerželj: Švehla, Stambolinski, Radič. — Janez Marinč: Le vkup, le vkup, uboga gmajna. — Andrej Šifrar: Naše zadrugišтво, steber našega gospodarstva. — France Gerželj: Pisma iz Prage. — Organizacija. — Kotiček za dekleta. — Kmetški sport. — Ali več? — Zapiski. — Književna poročila. — Uganke. — Listnica uredništva.

Najboljši šivalni stroj in kolo

je samo

Lepo opreme! Ugodno odplačevanje! Pouk v umetnem vezenju brezplačen

„ADLER“

Pisalni stroji v treh velikostih kakor tudi pletilni stroji na zalogi:

Nadomestni deli za vse stroje in kolesa ter pneematika edino le pri

JOSIP PETELINC, Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika, ob vodi.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

1.

JANUAR 1934

XI.

Borba za novo življenje

Joža Musil

Plodovito češkoslovaško kmetско gibanje si je tekom svojega obstoja ustvarilo tudi svojo umetnost in leposlovno literaturo. Iz kroga te agrarne literature je tudi naša letošnja celoletna povest „Borba za novo življenje“, izpod peresa mladega in nadarjenega kmetškega fanta Joža Musila iz Moravskošleske, ki je poleg „Borbe za novo življenje“ napisal doslej še povesti „Bratje“, „Jesenske rože“ in „Na križpotju življenja“. Musilove povesti so danes najpriljubljenejše čtivo češkoslovaške kmetске mladine; pri lanskoletnem glasovanju je dobila njegova „Borba za novo življenje“ največ glasov med vsemi deli mnogih češkoslovaških in tujih pisateljev, ki jih prebira češkoslovaška agrarna mladina. S tem je mlada, v življenje in javno udejstvovanje stopajoča kmetско-delavska generacija odločno manifestirala za duha in idejo, ki je gonilna sila v „Borbi za novo življenje“, kjer je pisatelj globoko posegel v sodobno življenje kmetско-delavskega ljudstva. Dramatična in napeta vsebina riše usodo kmetov, bajtarjev in delavcev, uklenjenih v verige današnjega družabnega reda, ter njih odločno in složno borbo za novo življenje, za katero so se v isti meri in z isto požrtvovalnostjo, roko v roki s kmetom in delavcem, prežeti s kmetско-delavskim duhom, borili tudi šolanci, ki so izšli iz tega ljudstva ter ga niso zatajili za sklado leče, za dobro službo ter meščanski ugled in sijaj.

Povest je z avtorjevim dovoljenjem prevedel iz češčine tovariš Francé Gerželj.

Uredništvo

1.

Junjsko sonce je žgalo ko ogenj. Na njivah in polju se je sončna pripeka neusmiljeno zažirala v človeška telesa. Drobni beli oblaki so bili poljskim težakom edino upanje, da se pripeka unese.

Do poldne ni bilo več daleč.

Bajtar Sojer se je na vzratniku odločil, da ureže še dve brazdi, potem pa gre domov. Z bičem je zdramil rejeni kravi in z mišičastimi rokami zasadil v zemljo plug za novo brazdo.

Nič prida se niso zvrčale brazde. Deteljišče je bila vročina čisto izsušila. Grudasta, suha zemlja je prosila vlage.

Sojer ni stopil še dvajset korakov za plugom, ko začuje glas svoje žene.

„Peter — Peter — počakaj!“

Ko sta kravi začuli znani glas, sta se sami ustavili. Sojer je prestopil brazdo in šel ženi nasproti; obšla ga je neprijetna slutnja: kadar pridejo na njivo po gospodarja, takrat se je doma gotovo primerilo kaj važnega.

„Kaj se je zgodilo, Marija?“ je vprašal, ko je stopil pred ženo, toda zbeگان in splašen ženin pogled ga je še močneje vznemiril.

„Pojdi takoj domov! Gospodje iz urada so prišli — „Dimko“ nam bodo prodali!“ je dejala s slabotnim glasom in že so se ji udrle solze.

Sojerju je obraz odrevenel, samo desni kot ust se je nekajkrat komaj vidno zganil. V očeh pa mu je zaiskrilo, ko da so se bliski ukresali.

„Domov pojdem — saj do poldne ni več dolgo; toda — če bom dovolil prodati „Dimko“ — bomo šele videli“, je siknil.

„Kaj boš storil, Peter?“

„Zdajle ničesar. Pojdi domov in videla boš!“

V vsem in zmiraj poslušna možu se je žena Petra Sojerja brez besede obrnila ter odšla proti domu.

Sojer se je vrnil h kravam, ju izpregel in gnal domov. Suknjič, ki se je ves dopoldne žgal na soncu, je malomarno vrgel čez ramo. Zamišljen je stopal za kravama, ki sta bili zdaj mnogo urnejši nego pri oranju: zdaj sta kravi kar hiteli proti hlevu, kjer ju je čakala vonjajoča sveža trava, ki jo je bila Sojerica zgodaj zjutraj našla v seči.

Mračno čelo je pričalo, da tarejo Sojerja skrbi in mrke misli.

Pa se je zanj tako radostno pričel današnji dan! — Zgodaj zjutraj, ko je še bila čez in čez bliščeča rosa, je napasel kravi, potem pa šel orat. Ves dopoldne se je, sklonjen nad plugom, bavil v mislih z veselim sporočilom, ki ga je včeraj poštar prinesel v njih bajto.

Cilka — edini otrok — ki je v bližnjem mestu študirala gimnazijo, je pisala, da je z odličnim uspehom dovršila šolo ter da pride domov.

Bajtar Sojer je ves dopoldne mislil na svojo „malo“ Cilko, ki jo je imel nadvse rad. Vihra svetovne vojne ga je iztrgala iz srede srečne družine, ko ni bilo Cilki niti šest let. Ko se je kot ruski dobrovoljec vrnil domov, je bila Cilka že študentka na gimnaziji.

Kako radostno je bilo takratno svidenje! Sojerju je srce kipel od veselja in radostnega občutja. Njegove krepke moške prsi so se bahavo širile od ponosa in dopadenja nad hčerjo, ki je postala resnično takšna, kakršno je bil sanjal tam daleč od doma: na galiških ravninah in v sibirskih tajgah. Tam je že sklenil, da mora Cilka v gimnazijo. Mnogo sveta je prepotoval in dosti je videl. Nešteto vasi, mest in različnih ljudi. Predvsem pa je videl in gledal življenju v obraz — kako se ljudje dan za dnem bijejo za to življenje in za košček kruha — pa mu je bilo zato dvakrat všeč, da je dala žena Cilko v gimnazijo. Trmasto in z vnemo se je zagrizel v delo, z ženo sta štela grizljaje in krčevito štedila, da je mogla ostati Cilka v šoli. Leta pa so se naglo gubila. Kakor sanje je prišel dan, ko je Cilka dovršila šolo. In zdaj se Cilka vrača domov.

Sojer je v zadovoljstvu in radosti pozabil na vse; Cilkinemu prihodu se je v njegovi glavi vse umaknilo, vse težke skrbi in tegobe, da je ves mladosten in brezskrben stopal za plugom. Toda ženino sporočilo ga je zato tem bolj zadelo, ko da bi ga kdo s kolom po glavi. Žal mu je bilo lepih sanj in misli, ki jih je sanjal med oranjem in ki so zdaj minile, ko da jih je v vrtincu odnesel razjarjen veter.

Težko in trudoma se je vlekel za kravami, glavo sklonjeno k tlom, ko da bi se hotel zagrebsti v zemljo in v njenih nedrih najti varno zavetišče pred krutimi udarci življenja.

„Dimko“ mi bodo prodali,“ ga je ostro zbadlo, da je sunkoma dvignil glavo ter se sočutno ozrl na kravo, ki je brezskrbno stopala proti domu, ne vedoč, kaj jo čaka.

„Pasje življenje — kako bom brez krave — kaj bom napregel — s čim se preživljal?“ si je mrmraje govoril, a glava mu je še nižje klonila od težke skrbi in nevede je stopal še počasneje.

Ko sta kravi opazili, da je gospodar zaostal, sta se ustavili, krenili s poti na travnik ter pričeli trgati šope uvele in sparjene trave.

Sojer pa je šel v zamišljenosti mimo. Ko je pogrešil kravi, se je moral vrniti. Travnik, kjer sta se kravi ustavili, je bil na visokem obronku, odkoder je pot naglo padala v ovinkih proti vasi v dolini.

Tu se je Sojer za hip ustavil ter se zagledal čez valovito in bregovito pokrajino, ki so jo kakor z vencem obrobljali hribi in gore. Med posameznimi obronki so ležala polja in njive. Vasi, ki so se stiskale in gnetle v razvodnih dolinah in zasekah, pa so bile ko sramežljiva dekleta.

Nenadoma so se bajtarjeve oči nepremično nekam zazrle.

Spodaj v največji dolini, ki jo je na dvoje sekal gorski potok, so se bahavo razprostirala obsežna tovarniška poslopja. Na eni strani potoka tovarna za predelavo mesa, na drugi strani še večja tovarna za predelavo krompirja. Nedaleč odtod pa je bila velika parna žaga. Zanimiva trojica: meso, krompir, les! Tovarniška podjetja pa so bila last družbe treh kapitalistov, ki so imeli v bližnjem, krasno urejenem parku vsak svojo vilo.

Za gospodarsko življenje kraja so bila ta tovarniška podjetja orjaška sila, ki je v toliki meri posegala v vse življenje ter ga urejala, da so jo enako občutili kmetje, delavci in bajtarji. Ta sila je predvsem odločala o cenah krompirja in živine, poglavitnega dohodka hribovskega poljedelca, kmeta in bajtarja ter o višini delavskih mezd. Brezobzirne metode današnjega kapitalizma niso prizanesle niti temu, v bedi živečemu hribovskemu ljudstvu. Neizprosno je bogataška družba polnila svoje nenasitne žepe z denarjem, na katerem sta lepela kri in pot tisočerihi, ki so se v bedi in trpljenju kot sence prebijali skozi življenje. Umetno in z nasiljem so se znižavale cene pridelkov, ki so jih podjetja kupovala od zemljedelcev. Delavno ljudstvo je bilo izkoriščano in goljuvano, a gorje mu, ki se je uprl. Ta je občutil na svojem hrbtu kapitalistični korobač vse dotlej, dokler se ni ko pretepen pes priplazil in prilizal k nogam vsemogočnega gospodarja. Ta kraj in njegovi ljudje so bili sužno uklenjeni v lovke pošasti, ki je sesala in sesala do kosti.

Pomoči pa od nikoder — — — edina zveza z ostalim svetom je bil majhen vlak, ki je sopihajoče in trudoma prilezel vsak dan enkrat v hribe.

Zgodilo se je, da se je zdajzdaj posameznik uprl temu gospodarskemu nasilju — kaplja vode v morje — toda vsakomur je kapitalistična pošast brezobzirno in čisto enostavno zlomila tilnik.

Plen te nenasitne pošasti je bil tudi Peter Sojer. Pred nedavnim je bil prodal tovarniškimi agentom odraslo, rejeno jalovko. Molče je moral gledati, kako bo pri tej kupčiji zločinsko okraden. V svesti si, da je pravica na njegovi strani, se je uprl in šel iskat pravice na sodnijo. Toda izgubil je pravdo; za pravnice stroške pa se je moral zadolžiti na bajto. Prav to pa je bil začetek njegove gospodarske propasti, ki jo je še pospešila večletna zaporedna slaba letina. Toda Peter Sojer ni strahopetno položil orožja ter se udal; brezupno je sicer plaval na vodi ter izbijal klin s klinom, a vse z vero in zapovedjo, da mora vzdržati vsaj dotlej, da Cilka doštudira. Vendar pa je postajal njegov gospodarski položaj z vsakim dnevom hujši, in se končno tako poslabšal, da ni zmogel niti za davke. On, Peter Sojer, ruski dobrovoljec, ki se je boril in krvavel za svojo državo, zdaj ni mogel — — — ni imel denarja. — — — Rotil je in prosil — vse zastonj — prišla je izvršba in danes bo — dražba.

Sovražno so mu zagorele oči, ko je nepremično zrl na tovarniška poslopja spodaj v dolini. Tam je bil začetek vsega zla, ki se ko rdeča nit vleče v njegovem življenju ter mu tesneje in tesneje ovija vrat, da ga zdaj zdaj zadrgne.

Srdito se je obrnil, zavrnil kravi na pot ter se spustil po klancu proti vasi.

Poldne je zvonilo, ko se je ustavil na domačem dvorišču. Izpred bajte sta mu prišla nasproti dva moža.

„Gospodar?“ je plaho vprašal eden izmed njiju.

„Torej — gospodar,“ je zamrmral Sojer, izpregajoč kravi.

Ko je stopil mož, ki je bil pravkar vprašal po gospodarju, tik pred Sojerja, ni mogel spraviti iz sebe besede. Oster, prodirajoč Sojerjev pogled ga je dobesedno razorožil, da mu je splahnel ves uradniški pogum.

„Kravo smo prišli prodat,“ je končno s težavo spravil iz sebe in po kratkem nerodnem molku še pristavil: „Če pa imate denar za dolžne davke, se razume, da ne bo dražbe.“

„Kje bi ga vzel?“

„Torej smo primorani dražiti. Razumite me, gospod Sojer, meni je stvar strašno neprijetna, a si ne morem kaj; uradni ukaz, saj veste. Napovedana ura dražbe je že minila in razen zastopnika tovarne ni nobenega dražitelja,“ je mencial uradni izvršilni organ.

Mrka senca je legla na Sojerjevo čelo.

„Pri dražbi bo posredoval kot cenilec zapriseženi izvedenec, gospod Vranica.“

„Nobene dražbe ne dovolim!“ je zavpil Sojer ter ves vztrepetal.

Foto: Prof. Janko Ravnik

Luči in sence

„Premislite, gospod Sojer, kakšne posledice utegne imeti za vas mo-
tenje uradnega opravila.“

„Nočem motiti uradnega posla, toda za nobeno ceno ne dovolim, da
bi kupil kravo zastopnik teh fabriških oderuhov, ki bi odrli kožo s človeka,
če bi mogli,“ je hrumel Peter Sojer.

„Toda razen tega dražitelja ni nikogar,“ je suho pripomnil uradnik.

„To je vseeno; toda ti oderuhi ne bodo nikoli gnali krave iz moje
bajte!“

Na dvorišče je stopil Vranica.

„Gospod Vranica?“ je zvedavo vprašal uradnik.

„Da,“ je dejal približno petdesetletni vaščan, nekoliko zgrbljene po-
stave in potuhnjenega obraza.

Uradnik je nato prebral odločbo o izvršitvi dražbe ter pozval Vranico,
naj oceni kravo.

Vranica se je mimogrede pritajeno ozrl na zastopnika tovarniškega
podjetja ter po kratkem premisleku izjavil z uradnim povdarkom: „Da bo
vsem prav — osemsto —.“

„Plačano!“ je vzkliknil zastopnik tovarne.

„Prodana,“ je kratko ugotovil uradni izvršilni organ.

Peter Sojer je prebledel, boleče stisnil žuljave roke in jezljivi drget mu
je preletel život. Ujel je sporazumevajoče mežikanje Vranice s tovarniškim
agentom. Za tako sramotno ceno dati kravo, ki bi jo s ponosom gnal na
vsak semenj in dobro prodal! Peter Sojer se ni mogel obvladati.

„Ven!“ le hrope zavpil, pograbil ob zidu sloneče vile in pričel togotno
biti okoli sebe. V trenutku je bilo dvorišče prazno.

Potem je zaloputnil dvoriščna vrata, klecnil na hlevski trinožnik in za-
grebel glavo v trde, zgarane dlani. Na dvorišču stoječi kravi pa sta nemo
buljili v gospodarja.

Ko je Sojerica zaslišala vpitje, je prihitela iz bajte ter ob pogledu na
gospodarja obstala ko okamenela. Čez čas je proseče in plaho dejala:

„Peter, kaj si storil — pomisli na Cilko — — —.“

Ob tej očitajoči prošnji je Petru Sojerju klonila glava še nižje, v oči
pa so mu stopile solze.

Dražba pa se je ta dan kljub temu izvršila, sicer nekaj ur pozneje in
ob prisotnosti orožnikov. Tovarniški hlapec je odgnal kravo „Dimko“, kmalu
nato pa orožniki vklenjenega Petra Sojerja.

2.

Sopihajoči gorski vlak se je trudoma vlekel v hribe. Z vso paro je
komaj zmagoval ovinke na klancih ter lezel ko polž, dober pešec bi ga
dohajal. Toda ta dan je bil preobložen.

Študenti so prihajali iz šol.

Na postaji Klenovce so izstopili trije mladi ljudje, dekle in dva fanta.
Oddali so v shrambo prtljago, in že so hiteli po cesti proti vasi.

Dekle je bila osemnajstletna Sojerjeva Cilka.

Cilka je bila prikupljivo dekle. Vedri rožnati obraz s pravilnimi potezami je žarel v mladosti. Iz oči je sijala globoka resnost in odločnost, za lepo oblikovanimi ustnicami pa se je belila vrsta zdravih zob. Njena lepa postava in gibčne kretnje so pričale, da je Cilka vneta telovadkinja. Vsa njena pojava je dihala mladost, zdravje, skladnost in nepopačeno prirodnost.

Med potjo je Cilka snela svoj beli klobuček, in v soncu so se zalesketali njeni valoviti kostanjevi lasje.

Oba Cilkina spremljevalca sta bila zastavna in krepka fanta.

Na Cilkini desnici je stopal Logarjev Aleš, študent kmetijske šole. Ker sta s Cilko študirala v istem mestu, sta se dogovorila, da gresta skupaj domov.

V vlaku sta se sešla z Mežanovim Pavletom, mladim kiparjem, ki je, kot vsako leto, prihajal iz glavnega mesta na počitnice v rojstno vas. Zdaj je šel molče poleg Cilke in Aleša. In tudi ko sta ga skušala Cilka in Aleš pritegniti v razgovor, je bil z besedami zelo skop. Tem več pa sta si imela povedati Cilka in Aleš, ko da bi se bogvekakoli dolgo ne videla, dasi sta se vsak dan srečavala v mestu, kjer sta oba študirala.

Aleš Logar je bil fant visoke in skladno zrasle postave. Njegov mladostni, sveži obraz ga je izdajal za dvajsetletnika. Rjave, iskre oči so kar gorele. Bil je razoglavljen, košate lase pa je imel skuštrane, ko da bi se že kdove kako dolgo ne počesal.

Cilka mu je zato dejala: „Aleš, ti si ko razbojnik.“ „Kaj potem, saj vsakdo ve, da prihajam s potovanja ter ne morem imeti podobe gizdalina iz modnega časopisa,“ se je zasmejal Aleš.

Pavle pa je še zmiraj molče koračil. S sanjavi pogledom je blodil po pokrajini, in zdaj zdaj mu je v modrih očeh svetlo zasijala radost. Vsa njegova pojava ga je na prvi pogled izdajala za umetnika. Njegov bledikasti obraz z ostrimi potezami, prodirajoč pogled, temni dolgi lasje, vse je živo govorilo o njegovem značaju ter smislu za lepoto in skladnost.

„Pavle, zakaj si vendar tako zamišljen?“ je nenadoma z vprašanjem planil nanj Aleš.

„Nisem zamišljen. Le tiho, brez besed, pozdravljam svoj rojstni kraj.“

„Upal sem, kako lepo nam bo minevala hoja, ko nama boš pripovedoval o glavnem mestu in njegovem življenju. Ti pa molčiš — — —.“

„Aleš, ne bodi nestrpen, dosti bo še priložnosti in časa za razgovor. Velik greh bi storil, če bi v tem trenutku, ko se duša opaja z lepoto in dihom rojstnega kraja, govoril o vsakdanjostih mestnega življenja,“ je Pavle zavrnil Aleša.

„Pavle, zmiraj si isti — sanjač, kakor vedno.“

„Pa tudi ne bom nikoli drugačen. Glej, vidiš našo vas, naša Podgora! Bodi pozdravljen, zaklad moje mladosti — rojstna vas! Glej, ta božja lepota! Te strehe, ki bojzljivo kukajo iz zelenja! In vsenaokrog tisočero prirodnih krasot. Umetniški pogled. Lep, božje lep, je naš gorski in hribovski kraj!“ je vzhiceno in pobožno sanjaril Pavle.

(Dalje prih.)

Fantovsko sonce

Šaljiva zgodba z resnim poudarkom.

Vinko Bitenc

1. Anžonov Francelj vasuje.

— Kikirikiiii! — je zateglo zapel petelin koncem vasi, ki je ležala v globokem spanju. Zares, vas Brdo je počivala. Čas žetve in košnje je bil tu, vaščani so po trudapolnem delu spali kakor ubiti. Dnevi v poletju so dolgi, noči kratke, najkasneje ob štirih zjutraj je treba biti spet na nogah.

Petelin je znova zapel; pričeli so se mu oglašati tovariši po vasi; nekateri z nizkim, zategnjenim glasom, drugi z visokim, presekanim. Tudi Anžonov petelin je zaplahotal s perotmi na gredeh in zapel.

„Preklemani mulci, ste se zmotili; saj mora biti komaj polnoči, pa ste že začeli,“ se je Anžonov Francelj jezil nad petelini. Skozi lino in špranje na svislih so svetili lunini žarki naravnost v obraz Franceljnu, ki se je bil pravkar predramil.

V zvoniku vaške cerkve se je sprožila ura. Francelj je naštel dvanajst.

„Hudimana, kako da sem zaspal!“ je Francelj skočil na noge. Stopil je k lini in prisluskoval, če je v kašči, kjer spi oče, vse tiho. Pa ni bilo. Stari Anžon je bil nadušljiv, ponoči ni mogel spati. Prižgal je luč, hodil semintja po sobi, stokal in kašljal. Tudi nocoj. Franceljna je jezilo, ker ni mogel neopaženo zlezti po lestvi na dvorišče; kajti okno v kašči je bilo odprto, Anžon je slonel ob njem in gledal v mesečno noč. Franceljnu ni kazalo drugega, kakor počakati.

Stari Anžon se je kmalu naveličal zijati skozi okno. Odkašljal se je, pljunil na dvorišče in se skobacal v posteljo.

Počasi, tiho se je splazil Francelj skozi lino na svislih; z nogama je dosegel klin lestve in po nji zlezal navzdol. Otresel se je senenih bilk, hotel zavriskati, pa se je premislil.

„Ne maram, stari bi me še ozmerjal.“

Veselo mu je bilo pri srcu, smeh mu je silil na ustnice.

Kako bi ne bil vesel! Saj se je bil namenil v vas k svoji ljubici, zali Deglovi Marički! In tako jasna je noč; luna, to svetlo fantovsko sonce, se vozi po nebu med gostim špalirjem zvezd. Franceljnu se zdi, da se mu luna dobrovoljno smehlja skozi vejevje košate lipe na dvorišču. Vse je tako tiho, mirno, še pes ne zalaja nikjer, samo neugnani murni čirikajo v travi svoje zaljubljene pesmi; odnekod, menda iz gmajne, prihaja skovikanje sove.

Francelj je zavil za hišo po stezi, ki je držala na pot. Že dolgo ni bil tako dobre volje, kakor nocoj. Vsa utrujenost ga je minila pri mislih na Maričko.

Popoldne, ko so spravljali seno, sta z Maričko mimogrede spregovorila nekaj besed. Anžonova senožet meji namreč na Deglovo. Med grabljicami se je sukala Marička. Sukala pa se je tako, da je bila vedno v bližini meje, kjer je stal Anžonov voz. Francelj je nakladal seno nanj.

„To si pridna, Marička,“ je pohvalil Francelj in se uprl na trirogljate vile. „Sem, pa si ti še bolj,“ se je zasmejala Marička. Z belim predpasnikom si je obrisala pot s čela.

„Joj, pa tak pušeljc! Komu je neki namenjen?“

„Tebi,“ je napol resno, napol šaljivo odgovorila Marička in hitela z grabljami k drugi kopici. Francelj je zatelebane gledal za dekletom.

„Nocoj pridem ponj!“

„Le!“ se je obrnila Marička, popravila si nagel v nedrih in spet pričela z delom. Glasen smeh je odmeval med grabljicami.

Izza voza je prikašljajal stari Anžon.

„Kaj pa postajaš fant, ko vidiš, da se pripravlja k nevihti!“ Francelj se je zganil, pogledal očeta, nato pa je urno pričel metati visoke kupe sena na voz.

Nevihte ni bilo. Z mrakom so izginili temni oblaki, zvezde so zagorele, nastala je najlepša mesečna noč.

V take misli zatopljen je Francelj korakal skozi vas. Nad klancem je krepko zavriskal. Vrisk je odmeval med hišami, odbijal se v gozdu za vasjo. Spodaj pod klancem je žuborel potok. Čezenj je držala brv, ki je vezala sosedno vas z Brdom. Francelj je nenadno zagledal, kako je čez brv smuknila moška postava in zginila med jelševjem. Obstal je in prisluhnil.

„Hudiča, kdo pa straši tam?“ je zaklical. Jelševje je zašumelo, v odgovor je prifrčal kamen po zraku; da se Francelj ni izognil, bi ga bil kamen zadel naravnost v glavo. Prezirljiv krohot se je razlegal na oni strani potoka. Franceljna je kar vrglo po klancu navzdol. Stekel je čez brv, skočil med grmovje. Toda tam že ni bilo nikogar. Prešeren vrisk je odmeval iz daljave. V svitu lune je Francelj zagledal zasmehljivca, ki je hitel po vijugasti stezi proti Jaršam.

„Prekleti Jaršovec,“ je zaklical za njim, „le počakaj, saj prideva še skupaj — dobro te poznam!“

V resnici pa Francelj ni spoznal svojega protivnika. Besede je izrekel kar tako, da bi grožnja bolj zalegla. Nejevoljen se je okrenil, prekoračil brv in je na vso jezo na drugi strani potoka zavriskal. Premišljeval je, kateri izmed jaršovskih fantov bi mogel biti napadalec. V mislih je obredel vse hiše v Jaršah.

Brdski in jaršovski fantje so si bili že od nekdaj v laseh. Največ zavoljo deklet. Če so Jaršovci vasovali na Brdu, so jih domači fantje napodili in včasih tudi pretepli. Kadar pa je kak brdski fant zašel v Jarše, pa najsibo k ljubici, ali po drugih opravkih, gotovo je moral teči, če se je mudil tam pozno v noč. Premirje so sklenili fantje samo ob kaki svatbi, ob procesijah in pri pogrebih. Nekoč pa so se stekli celo na sedmini. Tisti Likebov Nace iz Jarš, sin vdovele gruntarice, ga je takrat polomil. Bil je znan pretepač; če je bil pijan, je kar pobesnel. — Domala iz vseh Jarš so se zbrali pogrebci v županovi krčmi na Brdu, pridno zalivali spomin rajnkega, bogatega jaršovskega gruntarja, zraven prigrizovali bel kruh, hvalili vseprek rajnkega in obžalovali njegovo prezgodnjo smrt.

Jaršovski fantje so sedeli skupaj, med njimi tudi Likebov Nace, ki si je bil naročil žganja in ga mešal med vino.

„Naj le vidijo Brdčani, koliko ga prenese jaršovski fant,“ je pripomnil zbadljivo proti gostilničarju.

Bil je pozni jesenski čas, zgodaj se je zncčilo. Pogrebci so se pričeli razhajati, le fantom se ni nikamor mudilo.

Pod mrak so stopili v gostilniško sobo trije brdski fantje, Anžonov Francelj in še dva druga. Sedli so k mizi v kotu in naročili pol litra vina.

Pijani, objestni Libekov Nace je pričel kar na lepem zbadati Brdčane, češ, da imajo še poravnati star račun. Franceljna in njegova dva tovariša je kmalu minila potrpežljivost. Začele so padati psovke, kozarci so frčali po zraku in preden se je kdo zavedel, sta se Francelj in Nace spoprijela. Go stilničar je urno poslal po orožnike, ki so napravili mir, če ne bi bila na tisti sedmini gotovo tekla kri.

Kaj takega še niso pomnili v brdski fari.

Vse to je premišljeval Francelj, ko je stopal proti Deglovi hiši. Jezil ga je napad s kamenjem, še bolj ga je jezilo to, da ne ve, kdo je bil „aufbiksar“.

(Dalje prih.)

Švehla, Stambolinski, Radić

(Tvorci slovanskega agrarizma)

Francè Gerželj

Za uvod.

Tri velike kmetske može krije že danes zelena ruša: Čeha Antonína Švehlo, Bolgara Aleksandra Stambolinskega in Hrvata Stijepana Radića.

Preblizu je še dih življenja teh treh velikih mož, kmetskih voditeljev, preveč še živimo od njih uma, besed in dela, da bi jih mogli gledati kot može iz polpretekle zgodovinske dobe. Zakaj, kar so ti trije veliki slovanski kmetski može nosili v svojem umu in srcu, še ni izpolnjeno, še ni izživeto; prav zdaj, ko živi Evropa in ves svet svoje najtežje dni, se to, kar so ti trije apostoli slovanskega agrarizma oznanjali slovanskemu kmetsko-delavskemu ljudstvu, šele razrašča, oblikuje in zaživlja svoje polno življenje v slovanskem kmetsko-delavskem ljudstvu, ki mu je naložena ena najtežjih zgodovinskih socialnih in kulturnih nalog: da namreč s svojimi rokami, svojim duhom, nepotvorjenim zdravjem in mladostjo ozdravi v egoizmu posameznikov pogrezajočo se Zapadno Evropo. Ta naloga je najvišje in najbistvenejše, kar so v sebi nosili ti trije preprosti in nepotvorjeni kmetski može, ki so kakor luči svetili v temo in globine ter s svojo bogato prirodno brihtnostjo in inteligenco odkrivali vzroke današnjemu nesocialnemu družabnemu redu ter s pogumnimi dejanji razgaljali s civilizacijo, lažikulturo in „meščansko socialnostjo“ zagrjnjeni obraz današnje Evrope.

V teh treh kmetskih možeh je z živim ognjem znova zagorela „Stara pravda“, za katero je v dobi kmetskih uporov zaman tekla kmetijska kri. In kar je slovansko in „neslovansko“ meščanstvo v 18. in 19. stoletju sentimentalno in s čustveno kulturnostjo razširjalo pod pojmom „vseslovanstva“, to se je pričelo umikati zdravemu, iz zemlje in kmetijskega človeka vzhajajočemu slovanskemu kmetijsko-delavskemu realizmu, demokraciji in če hočete, slovanskemu kmetijskemu socializmu. Kar se je prej izživljalo v visoko donečih frazah in gladkih besedah, rodoljubarsko in vzdihujoče, v zraku viseče, to je zdaj zamenjala trdna in močna podlaga: slovanska zemlja in na njej živeči slovanski kmetijski delavec, ki je, zdrav, neizživet, nepotvorjen, z zemljo „v glavi, rokah in žepu“, aktivno posegel v borbo za zemljo, svobodno in neodvisno kmetijsko gospodarstvo na združni osnovi, posegel v javno življenje, politiko in državni proračun. Gospodarski realizem in gospodarska politika sta torej zamenjala prejšnji sentimentalni meščanski boj za Vseslovanstvo in narodno svobodo, kajti ta kmetijski realizem je temeljil na spoznanju, da brez gospodarske in materialne neodvisnosti ne more biti osebne in duhovne svobode, da je zato zaman ves boj za svobodo, ki ga vodi meščanstvo v imenu visokih ciljev in idealov. Na zmotah, privilegije in vodstvo si lastečega liberalnega meščanstva, je zraslo spoznanje, da je kmetijsko-delavski človek in njegovo produktivno delo temelj in vir vsega narodovega in državnega gospodarstva in politike.

Kakor je bil ta kmetijski slovanski realizem v prvi vrsti sila, s katero so se posamezna kmetijska gibanja slovanskih narodov pričela boriti za svobodo, neodvisnost in samostojnost, tako je imel ta realizem poleg domačega pomena in namena tudi široki format in politično zamisel slovanske kmetijske internacionale, ki so se ji kasneje pridružila tudi druga, neslovanska kmetijska gibanja.

V prvih dobah je gibanje, zlasti na Češkem, bilo nekaka samoposebi umljiva last „kmečke aristokracije“, gruntarjev, zakaj, kdor je imel več zemlje, je več veljal; zato je jasno, da so zrl majhni kmetijski in delavski ljudje nanj le od daleč in z nezaupanjem. Toda Švehla, Stambolinski in tudi Radić so ta, v jedru zdravi kmetijski realizem takorekoč „socializirali“ in pomladili, da je postalo njega gibanje široko, socialno, kmetijsko-delavsko-ljudsko. Ta notranja tiha socialna revolucija je na mah pritegnila in spravila v gibanje vse češko, bolgarsko in hrvatsko podeželje. Poleg gospodarskih in kulturnih organizacij so zrasle moderne in mlade kmetijsko-delavske ljudske stranke, ki so borbeno posegle v politiko in javno življenje ter ga pričele v temeljih preobraziti, vsaka se boreč s svojimi domačimi razmerami in zaprekami, ki niso bile povsod enake: odtod tudi različna pot in taktika posameznih političnih kmetijsko-delavskih gibanj.

To je bil začetek. Na gospodarsko, kulturno in politično pozornico slovanskih narodov, a tudi Evrope je zmagovito stopil slovanski kmetijsko-delavski človek, zdravih, realnih in socialnih nazorov. In v tej prvi zmagi in prvem začetku so najsvetlejšje svetili, trdo učili, trdo delali in vodili trije kmetijski možje: Švehla, Stambolinski in Radić.

To je bil zmagoviti začetek. Potem je prišla, ne povsod, reakcija. A Švehlo, Stambolinskega in Radića krije zelena ruša. Kmetsko-delavskemu človeku, za katerega so ti trije kmetski možje živeli in umrli, je pokazano in ukazano, kam in kako mu je hoditi in se boriti za svoje pravice in življenje.

Nadaljnja naša razmotrivanja pa naj veljajo Švehli, Stambolinskemu in Radiću kot osebam, politikom, državnikom in kmetsko-delavskim voditeljem, ki so se, vsak po svoje, bili za novo življenje, pravico in bodočnost slovenskih kmetsko-delavskih narodov, in končno tudi za usodo Evrope. Veljajo pa naj ta razmotrivanja tudi nam mladim v pouk in za vzor.

1. Antonín Švehla.

Časovno sta nam oseba in delo pokojnega Antonína Švehle, ki je preminul v 61. letu starosti 12. decembra 1933., najbližji. Izguba tega moža ni težak udarec le češkoslovaškemu agrarizmu in češkoslovaškemu narodu, marveč vsemu evropskemu kmetstvu. V najtežjih dneh, ko je na tehtnici usoda Evrope in njenih narodov, je padel mož, bojevnik za mir, demokracijo in pravico vseh tisočev, ki se odločno borijo, prežeti z duhom velikega pokojnika, za mirno sožitje med narodi in za nov družabni red, ki mu bodi duša priprosto demokratično in socialno spoznanje kmetsko-delavskega človeka. In kakor je priprosta duša kmetskega človeka,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Antonín Švehla'. The signature is written in a cursive, somewhat stylized script.

tako je bilo priprosto vse bitje in nehanje pokojnega Antonína Švehle, priprosto in nazorno, a vendar tako globoko umno in spoznavajoče, življenje

lastnega in tujih narodov v najgloblje bistvo. Ž njim je legel v grob mož, preprost, navaden kmet, čigar izguba pa bo prav razumljiva šele tekom časa, kajti vsa slovanska kmetijsko-delavska politika je zatrdno pričakovala, da se po svoji bolezni zdrav vrne na delo, toda Antonin Švehla je nenadoma premihul, prav v hipu, ko se s težavo išče pot iz srednje evropskega meteža, ki ga netijo evropski imperijalisti zato, da nanovo usuznjajo slovanske narode.

(Dalje.)

Le vkup, le vkup, uboga gmajna

Janez Marinč

Presojevalce današnje gospodarske krize, vzrokov njenega nastanka in možnosti izhoda iz te krize lahko razdelimo v dve grupi: v tiste, ki smatrajo to krizo samo za konjunktorno krizo, in tiste, ki jo smatrajo za krizo današnjega gospodarskega reda.

Pod „konjunktorno“ krizo razumemo težkoče, ki se pojavljajo v kapitalističnem gospodarskem sistemu približno vsakih sedem let. Sedemletni dobi, sedmerim suhim kravam, tekom katere se vse gospodarske panoge nahajajo v težkočah, trpe delavci brezposelnost in kmetje težko prodajajo svoje proizvode, sledi druga doba sedmerih let, sedem debelih krav, tekom katere dobe nasprotno vse gospodarske panoge napredujejo in razcvitajo. Tako konjunktorno krizo, ki je prehodne narave, je mogoče prestati brez posebnih ukrepov. Nasprotno pa krize, ki izvira iz nedostatkov samega gospodarskega reda, ni mogoče preboleti, ni mogoče ozdraviti s samim čakanjem, temveč je zato potrebna temeljita preureditev celega družabnega reda. Če je sedanja kriza res kriza gospodarskega reda, jo bo mogoče ozdraviti samo z uvedbo načrtnega gospodarstva, ki bo prineslo s seboj, po našem razumevanju, omejitev lastninske svobode posameznikov nad proizvodnimi sredstvi in industrijski proizvodnji in obvezno združno organizacijo vasi, ki naj nadomesti posredovalstvo. Načrtna industrija ne bo delala radi dobička lastnikov, temveč zato, da bo krila potrebe naroda. Združna organizacija pa bo osvobodila potrošnjo nepotrebnih posredovalcev, bo omogočila napredek, racionalizacijo, standardizacijo i. t. d. kmetijske proizvodnje, istočasno pa tudi dala kmetu več časa in sredstev za kulturno življenje.

Toliko svobode, kot jo vzema tako obvezno združništvo, bo kmet za načrtno gospodarstvo prav rad žrtvoval, globoko prepričan, da bo s smrtjo prekupčevalstva posijala nova doba ne samo kmetu in delavcu, temveč vsemu človeštvu. Ko bo prekupčevalstvo in dobičkarstvo tudi po zakonu kaznjivo, tedaj bodo prospehu obveznega združništva služili vsi talenti, ki jih sedaj želja po dobičku zapelje na krivo pot.

Cela vrsta držav, tako Rusija, Italija, Nemčija, Portugalska, Amerika itd. pristopa k reševanju sedanje krize z ukrepi, ki pomenjajo konec dosedanjega svobodnega, liberalnega, le dobičku poedinca služečega gospodarstva, in uvedbo načrtnega gospodarstva. Predpravice lastnikov proizvodnih sredstev se ukinjajo, proizvodna sredstva pa postavljajo v službo splošnosti.

V sedanjem gospodarstvu se je namreč z uvedbo zaščitnih carin in z organizacijo kartelov, koncernov in trustov povsem izločila svobodna konkurenca, ki bi morala biti garancija, da posamezniki ne bodo izkoriščali potrošacev. Vsled tega je bilo mogoče, da so poedinci zahtevali za svoje proizvode pretirane cene in vsled svojega političnega vpliva tudi dosegli prevalitev večine davčnih bremen na kmeta in delavca. Kupna moč večine naroda se je na ta način zmanjšala, vsled zmanjšanja potrošnje so se začele zapirati tovarne in odpuščati delavci. K temu pride še okolnost, da se države bore proti uvozu kmetijskih proizvodov iz drugih držav in streme za tem, da pridelajo vso hrano, ki jo potrebujejo, doma. Tako so cene kmetijskih proizvodov vsled njih izobilja v agrarnih državah, silno nizke. S prodajo kmetijskih proizvodov v domači državi pa gre težko, ker je delavski sloj ali brezposelen ali zelo slabo plačan.

Krizo bi morali zdraviti tam, kjer se je začela, in predvsem poceniti industrijske proizvode, kar je mogoče le:

1. s postavitvijo proizvodnih sredstev v službo skupnosti, torej z omejitvijo oblasti poedincev nad temi proizvodnimi sredstvi, in

2. z odstranitvijo posredovalcev, ki brez potrebe podražujejo blago. Pocenitev industrijskih proizvodov in vsega, kar kmet in delavec potrebuje za hrano, je edini izhod iz krize, kajti o povečanju dohodkov kmeta, to je o povišanju cen kmetijskih proizvodov, pri današnjih naporih vsakega naroda, da sam pridelava za sebe dovolj kruha, ne more biti govora. Tudi bi to pomenilo izboljšanje le za večje kmete in veleposestnike, ne pa za male kmete — bajtarje in za delavstvo. Kmet, ki ve, da mora pri najnižjih cenah preživljati vse državljane, zahteva, da mu drugi za ta kruh, ki ga jim daje, vrnejo vsaj tisto, kar on neobhodno potrebuje za svoje življenje, za svojo kulturo in civilizacijo.

Pri nas pa očitno mislimo, da nam ne bo treba reševati krize z uvedbo načrtnega gospodarstva, z organizacijo narodu služeče industrije, z organizacijo narodu služeče, obvezno-zadružne kmetijske proizvodnje in z organizacijo potrošnje v obveznih zadrugah. V uredbah, ki smo jih pred kratkem dobili (uredbe o zaščiti kmetov, denarnih zavodov i. t. d.), se namreč računa, da bodo lahko kmetje začeli plačevati svoje stare dolgove s početkom letošnjega leta, obrtniki in drugi pa takoj, ker je posredovalno poslovanje odpravljeno. Od denarnih zavodov in kreditnih zadrug se pričakuje, da bodo lahko v polnem obsegu izplačevale vloge v petih letih, ker jim uredbe dajejo zaščito samo za to dobo. Bojimo se, da se pričakovanje ne bo uresničilo. Kje naj dobi kmet sredstva za plačilo starih dolgov, ko nima dohodkov niti za najnujnejšo tekočo potrošnjo in druge obveze. Industrija vsled padca kupne moči naroda in s tem zvezanega zmanjšanja potrošnje še naprej omejuje proizvodnjo; zato brezposelnost še dalje raste. Izvoz kmetijskih proizvodov še vedno pada in v tem pogledu ni pričakovati skorajšnjih sprememb na mednarodnem trgu.

S potrebnimi korenitimi ukrepi je treba takoj pričeti, kajti kriza se pojavlja že v novih oblikah in izdane uredbe o zaščiti kmetov, denarnih za-

vodov itd. ne bodo utegnile zaustaviti novega nevarnega razvoja krize. Za kmete namreč prehaja kriza v nov štadij. Prodaje kmetijskih posestev prisilnim potom za nove dolgove so se začele in se bodo hitro množile. Še bolj se bodo pomnožile, če kmetje ne bodo mogli plačati predvidenih obrokov za stare dolgove. Pri dosedanjih prodajah pa se je že izkazalo, da na teh dražbah ne kupujejo posestev kmetje, to je taki kupci, ki jih mislijo sami obdelovati, temveč, da jih kupujejo taki, ki jih ne bodo sami obdelovali, temveč jih oddajali v najem. Približno na tak način je prišlo tudi v mnogih drugih državah do tega, da večino zemlje ne obdelujejo svobodni kmetje, temveč najemniki. V Franciji obdelujejo od 20 milj ha obdelovalne zemlje samo 8 milijonov svobodni kmetje, ostalih 12 milj ha pa obdelujejo najemniki! Če se kaj takega zgodi tudi pri nas, bo v prihodnjem štadiju krize torej naš kmet popolnoma proletariziran. Za kmete je torej zadnji čas, da prekinemo s taktiko čakanja, kajti kriza ne čaka, temveč se razvija na način, ki more postati za naš kmetijski stan usoden. Vsled tega moramo nastopiti kmetje z načrtom, kaj naj se napravi za rešitev krize in se mora ta načrt glasiti za naše razmere le takole: Industrijsko proizvodnjo je postaviti v službo splošnosti. Treba jo je postaviti pod kontrolo. V obveznem združništvu organizirana kmetijska proizvodnja in prodaja (proizvodne zadruga, strojne zadruga, selekcijske zadruga, prodajne zadruga i. t. d.) naj reši vas posredovalcev, ki podražujejo to, kar kmet kupuje in znižujejo cene temu, kar kmet prodaja. Vsa izmena potrebščin naj se organizira v obveznih potrošnih zadrugah, in to zlasti na vasi.

Razvoj v svetovnem gospodarstvu, gospodarska politika poedinih naprednih držav, naše zaupanje v voditelja in predstavnika naše države, v našega kralja, ki je že rešil našo državo iz rok političnih posredovalcev, nam daje upanje, da bo z novim socijalno-gospodarskim 6. januarjem rešil našo vas, naš narod, našo državo tudi iz rok gospodarskih posredovalcev. Kmetje, zlasti kmetijska mladina, pričakujemo ta dan, pripravljeni da gremo ž Njim na godovinsko delo.

Naše združništvo — steber našega gospodarstva

Andrej Šifrar

V zadnji številki lanskega letnika smo pozivali kmetijsko mladino na stražo v obrambo kmetijskega združništva, nič pa nismo dodali, kako se mladina more dejansko uveljaviti v tem vprašanju.

Izgradnja kmetijske družine, v kateri vlada duh najtesnejše delavne skupnosti, a pod strogim vodstvom poglavarja družine, ima poleg veliko sončnih strani to senčno stran, da si sicer posamezen član pridobi vso potrebno ročnost za delo, ki mu je po porazdelitvi dela odkazano, a da mu je nepo-

trebno in nemogoče, ukvarjati se sam z urejevanjem dela, z proučevanjem vodstvenih zadev celotnega domačega gospodarstva, še manj s sovistnostjo tega gospodarstva z javnim gospodarstvom. Odločanje torej ni stvar mladine, temveč po navadi najstarejšega v družini. To je glavni vzrok počasnega menjanja kmetijskih načinov dela, običajev in odpornosti proti vsaki novotariji, ker je mladina, ki je zato vse bolj dostopna, odrinjena od soodločanja. Ta premala pripustitev mladine k vodstvenim poslom v gospodarstvu domačije, vasi in celokupnega javnega življenja je tudi eden važnih vzrokov nevšečnih pojavov pijanstva, pobojev, skratka, nerazumnega izživljanja.

V povojni dobi pa skrb za kruh doraščajočo mladino bolj kot kedaj poprej sili, da začne razmišljati o vseh teh stvareh. Ne prepušča se več tako brezskrbno vodstvu starejših, ker vidi to vodstvo premalo gibčno, premalo doraslo, da jim zagotovi kruh in bodočnost.

Ko je pozornost na stvarne pogoje preživljanja in gospodarski obstoj podeželja v kmetijski mladini prebujena, smo upali na njo nasloviti tak poziv. Pri vsej želji, da kaj novega ustvarjamo, ne smemo kar vsega starega zavreči, posebno ne med starim klijočje poganjke novega življenja. Take poganjke novega življenja predstavlja v gospodarstvu najbolj naše združništvo. Zakaj in kako?

Ko je kmet dosegel osebno in gospodarsko svobodo, se je raztepel v tako male gospodarske enote, v mala naselja, se tako ločil drug od drugega že po naravi svojega dela in svoje gospodarske oddeljenosti, da ni nikdar pokazal kot celota tiste moči, ki bi mu pripadala po številčnosti in proizvodjalni pomembnosti.

Ta oddaljenost, povečana še s politično delitvijo in z uporabo kmetijske politične moči v izvenstanovske namene, je pokazala slabe posledice. Zato so se našli posamezni voditelji, ki so začeli iskati pota in načina, da te razcepljene moči zopet povežejo, da kmeta, ki je postal prevelik individualist, preveč sam v se zaprt, pripravijo do tega, da se združuje v večje gospodarske enote, da nastopa gospodarsko močnejši.

Ta pokret je pridobival svoje privržence križem podeželja. Izmed ljudi, ki so se brigali ozko le vsak sam za se, se jih je našlo vedno več, ki so uvideli potrebo združevanja, sodelovanja, medsebojne organizirane pomoči. Kjer se je našlo po nekaj takih ljudi, so ustanavljali svoje kreditne zadruge za preskrbo poceni kmetijskega kredita s tem, da so pridobivali ljudi za varčevanje in zadržali podeželske prihranke podeželju. Ko se je pojavil stroj v kmetijstvu, so jih nabavili združno, da so lažje spravili skupaj denar, da so stroje bolj smotreno izrabili in da so postajali vsi v vasi bolj enaki, ko so bili stroji vsakemu pod enakimi pogoji na razpolago. Združno se je pospeševala živinoreja, mlekarstvo, sadjarstvo, preskrba in vnovčevanje kmetijskih potrebščin in pridelkov. Vse to združništvo je vzgajalo iz ozkega sebičnega človeka širšega, novega človeka, ki vidi svoj napredek v napredku vse sredine, v kateri živi.

Gospodarska moč zadružništva.

Dasi je ta članek bolj načelne vsebine, nam v boljšo ponazoritev, kako daleč smo na tej poti prišli, poslužijo nekatere številke. Članstvo v naših kreditnih zadrugah dobrih 500 po številu, je doseglo število 165.000 —. Te zadruge so v svojem vrhuncu nabrale do 1 milijardo 800 milijonov ljudskih prihrankov in razposodile 1 milijardo 400 milijonov dinarjev po nizki obrestni meri v časih, ko je v drugih delih države kreditiranje kmeta, obrtnika in trgovca slonelo na oderuških obrestih in na izžemanju gospodarsko šibkih po gospodarsko močnejših. Lepe uspehe so pokazale tudi najraznovrstnejše ostale vrste zadrug. Zato pa je vse naše gospodarsko dogajanje tako do koreninic zvezano z našim zadružništvom, posebno s kreditnim, na katerem vse ostalo sloni, da se pri površnem gledanju prezre, kakšne temeljne važnosti je za nas, da si to zadružništvo ohranimo. Ohraniti ga pa moremo le, če pridemo čim prej na čisto, kaj nam zadružništvo pomeni, kako ga s svojim nezaupanjem spodkopavamo, kako na kratek rok in sebično gledajo zaščiteni dolžniki, če ne ostanejo zvesti zadrugam, ki so jim bile oporišče gospodarskega razmaha. Z zatajitvijo zadružne zvestobe in uvidevnosti dolžnikov je izpodmaknjen temelj kreditnih zadrug, zaupanje vlagateljev. Nov dotok denarja izostane, poneha vsako dajanje posojil, nastopi počasno umiranje zadrug. Na teh razvalinah bo plakal najbolj žgoče solze prav tisti gospodar, ki je bil navajen posluževati se kredita, ker ga ne bo nikjer dobil, tudi v največji stiski ne. Še tako z dobrim namenom izvedena centralizacija denarništva v državnih ali privilegiranih denarnih zavodih ne bo v stanju, dovajati podeželjskemu gospodarstvu tako enakomerno in poceni kredita, kot je to vršilo zadružništvo. Vemo pa, da voda nazaj ne teče, zato jo pridržimo na svoji zemljici, ne skopajmo ji sami preglobokih jarkov za odtok, da nam našega polja ne opustoši suša in neplodnost.

V želji, da bi kmetska zaščita imela dobre, a ne slabih posledic, podajam misli, ki sem jih ob neki priliki deloma že napisal. Silne važnosti za uravnoteženje in nov pogon našega gospodarstva bi bilo, da se armada zadružnikov prepriča in pridobi za to, da kljub zakoniti zaščiti in maksimiranju dajatev gre do skrajne meje možnosti pri vršitvi svojih obveznosti. Na to njihovo odločnost in dobro voljo bi se mogla opreti tudi akcija med vlagatelji, da uvidijo negibljevost svojih prihrankov kot gospodarsko nujnost, da brez potrebe ne dvigajo svojih vlog. Za nove prihranke naj se kot prej poslužujejo svojih zadrug s tem, da tam vlagajo svoje prihranke in dovajajo tako razpoložljivo gotovino gospodarstvu. Sedanje pasivno zadržanje tudi plačila zmožnih dolžnikov se vlagateljem gabi in jih žene v najradikalnejše protiukrepe, da se raje odrečejo vsakim obrestim, da raje prenašajo nevarnost tatvine, požara in priložnost zapravljanja, kot da se tisti, katerim so bili njih prejšnji prihranki porazdeljeni v posojila, tako očitno norčujejo iz njih in izkoriščajo njihovo varnost.

Dalekosežnosti posledic obojestranskega takega ravnanja se vsi skupaj premalo zavedamo, Nobena še tako protikmetska carinska, davčna in finančna

politika ne more tako do temelja zrahljati in oslabiliti gospodarske moči našega podeželja, kot to delamo sami s tem, da zapuščamo moralne temelje našega sožitja in razširjamo nezaupanje vsakega napram vsakomur, namesto da izvajamo naše združno geslo: Vsi za enega, eden za vse.

Stališče 165 tisočev združnikov napram svojim 500 kreditnim združbam ne sme biti stališče nevzgojenega in nezavednega državljana napram davčnemu uradu, proti kateremu je vedno v obrambi. Zavedati se morajo, da so zadruge njih skupna gospodarstva, zavedati se morajo, da tej združni skupnosti v veliki meri dolgujejo svoj gospodarski obstoj in napredek v gospodarsko ugodnejših časih in da morajo ostati sami sebi zvesti tudi v težkočah. Drugače bo druga stran, vlagatelji pozabila vse ozire, čim bo kolo časa in gospodarske nujnosti odstranilo enostransko zaščito.

Če kdo ne more obdržati radi padca cen in podobnih razlogov vseh premoženjskih objektov, hiše, njive, travnika, gozda, ki ga je s kreditom prikupil, naj bo zanj manjša sramota, ker to sploh ni sramota, da to odproda in ta četudi manjši izkupiček vrne tam, kjer je denar dobil, kot pa da pridrži vse to premoženje, ga naprej uživa, skrivaje se za zaščito. Potem je navaden tat. Sredina v kateri taki dolžniki živijo, jim mora dati čutiti, da jih nima za poštenjake, odtegne naj jim zaupanje za razne društvene in politične funkcije, dokler se ne poboljšajo.

Kaj more mladina pri vsem tem? Ta življenjska vprašanja, ki so tu načeta, naj bodo predmet njih razgovorov med seboj, v družini, na cesti, pred cerkvijo in v gostilni. Mladina naj zavzame stališče, ki ga ji narekuje poštenje. Ker je pa težko plačevati dolgove, napravljene v ugodnejših časih, naj vsak zavesten kmetijski človek dela na učvrstitvi vsakojakih kmetijskih organizacij, potom katerih naj si kmet pribori tako vodstvo državne gospodarske politike, ki mu bo omogočala obdržati sloves in položaj plačila zmožnega, plačila voljnega in nadaljnega kredita sposobnega človeka. Drugače bo le prehitro minul sanj o naši utrjeni predstavi svobodnega kmeta, ker bo postal popolnoma brezpraven, brezčasten, sproletariziran. Mladina, še je čas!

Pisma iz Prage

Francè Gerželj

1. V Prago!

Naj mi čitatelji dovolijo, da za uvod svojih „Pisem iz Prage“, v katerih bom skušal prikazati gospodarsko, socialno, kulturno in politično življenje na Češko-slovaškem, ki mu je Praga srce, in orisati za vzgled in v pouk zlasti organizacijsko in gospodarsko delo češkoslovaške agrarne demokracije, napišem, kdaj in kako sem pravzaprav prišel v Prago, kar sicer ni važno, toda časnikarji si ne moremo kaj, da bi ne začeli od kraja.

Kmalu po tistih dneh je bilo, ko so lanskoletne velike povodnji težko zadele Slovenijo. Nek izžanski kmet mi je takrat dejal: „Slovenska smola je že kar trmasta: Koroško so nam vzeli in Primorsko, od časa do časa pa nas zadene še kakšna

ujma! Ubogi Barjani in kmetje v Strugah! Vrag naj vzame vso to našo slovensko regulacijo in izsuševanje! Tako trmasto je bilo z mano, češ da moram v Prago.

Kakor jaz, tako hodi večina slovenskih študentov v tujino: z malo ali nič denarja, a zato s tem večjim upanjem in vero. Pravijo, da postanejo prav taki študentje v življenju mnogo prida ljudje.

„Neke prav posebne sorte je naše slovensko slovo, tako čudovito žalostno in lepo,“ sem mislil, ko je brzovlak zapuščal Ljubljano, „nikjer na svetu ni podobnega. Nekaj dobrega in kmečkega je v njem: tisoč dobrih želja in besed, nikoli izrečenih, vse obtičijo v grlu, da še solze ne morejo v oči.“

Daleč je že Ljubljana. Med Jevnico in Litijo nas ovinki mečejo, da zadevamo drug ob drugega. Avstrijske letoviščarke, ki jih je poln vagon, se vračajo iz italijanskih letovišč. Opečene od sonca ko kuhani raki, ne morejo prehaliti Italije. In počasi vlečejo iz platenih steklenic gosto črno italjansko vino, za katerega bi za vse na svetu ne dal dolenjskega cvička. Med tolikimi ženskami, ki povrh prihajajo še izpod vročega italjanskega sonca, mi je bilo skoraj tesnobno, zakaj, bolj kmečko neroden sem in za vsako figo zardim. Neprijetna lastnost za časnikarja, kaj? — ko mora včasih tudi malo lagati in „race“ pripovedovati. Sicer pa, saj Slovenci zaenkrat tako še nimamo „velikopoteznih“ gizdalinov, ki se umejo spretno „fino“ in „salonsko“ sukati med takole letoviščarsko žensko družbo, ki je vsa polna vročega, južnega italjanskega sonca; kar nas je, smo zdravi in nepotvorjeni kmečki in delavski ljudje in pa domišljavi malomeščani in jara gospoda, ki po opičje oponaša manire in navade iz „velikega sveta“, s katerimi potem okužuje naše naravno in priprosto življenje. Opičje oponašanje tistih nekaj besedi, ki so se jih bile te Avstrijke navadile v Italiji, in pa večno hvalisanje Italije, mi je tako razdražilo žolč, opogumilo srce in predvsem jezik, da sem pričel na vse pretege hvaliti in priporočati naša slovenska letovišča, planine in zdravilišča ter dalmatinsko morje in dalmatinsko sonce in vino. Na vprašanje, če sem Jugoslovan, pa sem dejal, da sem Čeh, ki se vračam iz letovišča domov, in znova odprl zatvornice hvale in priporočanja naše zemlje. To svoje priporočanje sem še podprl s hvalisanjem dobre valute avstrijskega šilinga, da so ženske kar osupnile, jaz pa upal, da sem vendarle malo omajal vero in ljubezen v vroče italjansko sonce. Bog mi odpusti greh, tudi pri nas je kriza, in jaz nisem lagal v svojo korist.

Za okni pa so hiteli mimo travniki, polja, njive, holmi s cerkvicami, drevesa, hiše, gozd in brzovajni drogovi. Kakor razdivjana žival smo se presekali skozi savsko tesen do Zidanega mosta, kjer je dolj ob škarpi valila Sava silne množine vode od zadnje povodnji.

Oktobersko sonce je lilo svoje žarke čez vso pokrajino, da so bili gozdovi v svojih jesenskih barvah čudovito lepi, od zadnje povodnji že ukročena Savinja pa čez in čez vsa svetla in lesketajoča. Lepšega pozdrava in slovesa ne more biti za človeka, ki mu bo, daljavo požirajoča železna zver zdaj zdaj zmaknila izpred oči domačo zemljo in kraje.

Spodaj v ozki dolini, ki se je proti Celju bolj in bolj širila, so bile njive in travniki čez in čez naplavljeni s prodrom, peskom, kamenjem in lesom, ob bregovih Savinje so bili ponekod iztrgani celi kosi zemlje, drugod pa se je ledina globoko udirala navzdol v strugo Savinje. Pred Celjem je bilo ondotno polje dobesedno opustošeno, in sredi njega so samotno štrleli kamni ostanki domačije, ki so jo bile podivjane vode razrušile.

Prav je imel oni izanski kmet, ki mi je dejal, da je naša slovenska smola trmasta.

In še danes ne vem, komu — gospodarstvu, politiki ali nam vsem — naj naprtim krivdo, da so mi kolesa brzovlaka venomer, mimo Pragerskega, Maribora in tja do meje pri Št. Ilju pela eno samo pesem, ki jo pa nemara Slovenci, znani po svojih pevskih grlih premalo pojemo in gojimo:

„Re-gu-la-ci-ja, re-gu-la-ci-ja, re-gu-la-ci-ja! — — —“

Zavoljo potnih listov nas niso dražili, kar pa tiče carinikov, moram reči, da študentom dosti prizanesejo, saj bi se jim pa tudi ne izplačalo preobračati in brskati po takile študentski bali. Pač pa so jo izkupile nekatere, od italjanskega sonca opečene in obsjane Avstrijke. Prav bridko so jim zacarinili italijansko črnino, da sem bil kar nekoliko potuhnjeno vesel in zadovoljen ter mi je znatno odlegla jeza, ki me je kuhala zastran njih hvale Italiji.

Ogorčene in užaljene pa so dvignile strašen vrišč in reglanje, ki se ni moglo poleči niti tedaj, ko smo že v prvem mraku privozili na postajo v Grazu. Tu so vse te vrle oboževalke italjanskega vročega sonca, ki bojda vzbujajo strašno ljubezen in moč, izstopile. Zaboga, šele sedaj sem ugotovil, da sem bil v tej pisani družbi edini moškega spola; ženske so izstopile, potem sem prevetрил za njimi, priletna ženica pa je pometla; in ker ni bilo nikogar v ta oddelek, sem ostal v njem sam, ko je brzovlak zasikal in potegnil naprej.

Tema je že legala, tam daleč na ovinku je v lučeh zažarel Graz, ob šipo pa so pričele naletavati ognjene zvezdice, ki so kmalu za nami ugasnile v črne saje.

Avstrija! Tega imena ne čujem rad, in ga zavoljo naše bridke zgodovine, ki nam jo je stara Avstrija pisala, ne obrajtam dosti. Toda brez zamere, jaz nočem biti s svojo starokopitnostjo in zagrizenostjo vzrok, da bi nam sedanja, mlada in manjša Avstrija odpovedala kakšno trgovsko pogodbo ali recimo kontingent za meso in živino. Pač pa dosti berem časopise in se skorajda preveč rad bavim in utikam v politiko, in če ni moj spomin med zadnjimi, potem je res, da vlada v mladi Avstriji mali Dollfuss, klerikalni diktator. In morda so mi prav zastran tega skozi vso Avstrijo kolesa pela uspavanko:

„Dik-ta-tu-ra, dik-ta-tu-ra, dik-ta-tu-ra! — — —“

Zunaj je bila gosta tema, da ni bilo ničesar videti in mogoče občudovati. In v polsnu sem mislil, kako vesel da mora biti Bog in s kolikim dopadenjem zre na svoje najzvestejše in najvdanejše, ki morajo imeti zato, da se po teh dveh krščanskih čednostih ločijo od drugih ljudi, celó svoje politične stranke, in eni izmed njih je kljub svobodi, enakosti, bratstvu in neodvisnosti, ki diči njen prapor, uspelo uvesti v mladi Avstriji diktaturo. Te junaške stranke njegovih najzvestejših in najvdanejših je Bog gotovo najbolj vesel, zakaj ta zna imenitno tolmačiti božje resnice, ki pravijo, da na zemlji ne sme biti podložnih in zaslužjenih.

Brzovlak pa je hropel, bruhal milijone isker ter goltal tračnice proti meji Českoslovaške.

Gosta megla je težila in tema je še bila, ko sem na obmejni postaji Horní Dvořište spet moral razkazovati postavljenim organom svojo študentsko balo. Bili so natančnejši in sitnejši od avstrijskih, toda jaz jim nisem zameril, zakaj preveč sem bil zaposlen z globokim vdihavanjem — svobode in demokracije; da, saj na Českoslovaškem je svoboda in demokracija, če časopisi ne lažejo. Ne zamudi zatorej priljubljenosti in dihaj, dihaj, globoko dihaj!

In že je vlak drvel in pel v novo vstajajoče jutro!

„De-mo-kra-ci-ja, de-mo-kra-ci-ja, de-mo-kra-ci-ja! — — —“

Kaj pa, če je ta pesem v mlado jutro laž in pogrebna pesem, saj so o tem časniki že tudi nekaj namigovali? Pozneje sem se v Pragi prepričal, da ni bila laž in pogrebna pesem, da so sicer tej svobodi in demokraciji nekoliko porezali peruti, toda le za vse tiste, ki mislijo, da je svoboda zato na svetu, da v njenem varstvu nemoteno in neodgovorno goljufajo, kradejo, izkoriščajo, hujskajo in državo razbijajo.

Zunaj se je začelo daniti in beliti, polagoma je zasijalo svetlo jutro, in kamor so seogle dremotne oči, vsepovsod valovita ravan, vsa zorana in zasejana. Tehnika kmetijstva! ki je tod mogoča; kaj bomo ž njo pri nas, ko moramo gnoj v košihnosti?

A vlak je drvel čez ravan kakor zbesnel. Tisoči malih delavskih hišic so švignili mimo. Dolga predmestja in — Praha.

„Pozdravljena, zlata Praha!“

„Tebi, domovina, tam daleč, pozdrav od srca!“

Iz „Zveze kmetских fantov in deklet“

Znaki. Prejeli smo znake (štiriperesna deteljica) in jih tovariška društva lahko takoj naročijo, komad stane Din 5.— Radi enostavnejšega poslovanja bomo izvrševali naročila le proti plačilu v naprej. Brez denarja znakov ne moremo pošiljati.

Delo za naš tisk. Prireditvev propagandnega tedna za naš tisk je dala prav zadovoljive rezultate. Od večine tovariških društev in posameznikov smo prejeli izpolnjene nabiralne pole za naše liste. Za njihov trud in razumevanje za stvar izrekamo vsem najlepšo zahvalo! Naj imajo zavest, da so izvršili važno nalogo za kmetški pokret. Ostale, ki nam pol še niso poslali, pa prosimo, da store svojo dolžnost in ne cvirajo naše akcije.

Pravila. Vsem, ki so svoječasno želeli pravila za ustanovitev Društva kmetških fantov in deklet, sporočamo, da smo jih pravkar sprejeli iz tiskarne in so jim ista na razpolago. V kolikor ne bomo pravil poslali na naročila, naj jih ponovno zahtevajo.

Igre. Nekatera društva so igrala to sezono že več ali manj iger, ali pa imajo iste v svoji knjižnici še iz prejšnjih let. Prosimo vsa taka društva in posameznike, naj pošljejo Zvezi te igre, ki so zanje skoro brez pomena. Na ta način se bo Zvezina zbirka zelo povečala, od česar bodo imela zopet društva sama koristi in ugodnosti,

ker jim bo Zveza lahko čim več nudila. Ker je sedaj čas za prirejanje iger in ker je povpraševanje zanje veliko, je nujno, da Zveza vrši tovrstno izmenjavo dramatskih del, po drugi strani se bo pa videlo, katera društva imajo smisel za skupnost.

Kino. Društva, ki želijo, da jim kino-odsek Zveze priredi kinopredstavo, naj takoj sporočijo, da more Zveza napraviti načrt za obisk društev s kino-aparatom. V izogib stroškom, ki bi nastali pri posameznih obiskih oddaljenejših društev, naj se ista dogovore tako, da bi se v gotovem okraju vršile predstave na en dan (dopoldne, popoldne in zvečer, t. j. pri dveh ali treh društvih).

Predavanja. Vsako društvo prejme seznam predavanj, ki naj jim služi le kot nekako vodilo. Društva naj si namreč skušajo oskrbeti predavanja sama, seveda naj poprej vprašajo Zvezo za nasvet, na koga se naj za to obrnejo v svojem okolišu, kako naj uredijo s stroški, ki so s tem v zvezi itd. Ze radi sistematičnega delovanja pa je nujno potrebno, da vsako predavanje, kot rečeno, javite Zvezi. Oddaljenejša društva naj se sporazumejo, da naroče po seznamu predavanj od Zveze predavatelja tako, da bi isti imel eno predavanje v nedeljo dopoldne, drugo pa popoldne pri sosednjem društvu, oz. ako dopuščajo prometne razmere, enega v soboto zvečer. Podrobna navodila bodo razvidna iz seznama.

Delo naših društev

Ig pri Ljubljani. Dobro se zavedajoč, da je dobra knjiga in časopis najboljši pripomoček za izobrazbo, si je naše Društvo kmetških fantov in deklet zastavilo važno nalogo — ustanoviti lastno knjižnico. Pri tem delu smo vztrajali in knjižnico pred časom izročili svojemu namenu. Knjige se izposojujejo vsako nedeljo in praznik od 9.—10. in 11.—12. ure dopoldne. Naša želja je, da bi si fantje in dekleta pridno izposo-

jevali knjige, da bi na ta način knjižnica dosegla svoj namen.

Celje. Da bi pričele članice Društev kmetških fantov in deklet čim uspešneje delovati v lastnem delokrogu, je ženski odsek pododbora Zveze kmetških fantov in deklet v Celju sestavil delovni načrt za ženske odseke v naših društvih. Ta načrt naj bi bil osnova pri tem delovanju in v glavnem

vsebuje prosvetno kulturno delo, gospodinjstvo, higijeno, ročna dela in vrtnarstvo. Tekom zime se bodo pri posameznih društvih ustanovili ženski odseki, ki bodo pričeli z delovanjem. Od naših deklet pričakujemo najuspešnejšega delovanja.

Bizeljsko pri Brežicah. Pri nas se je pojavilo močno razpoloženje za ustanovitev lastne organizacije, Društva kmetских fantov in deklet. Do sedaj smo bili bolj osamljeni in se za javno življenje nismo zanimali. Upamo, da se bo s tem korakom tudi pri nas v marsičem izpreobrnilo, ker bomo imeli mnogo prilike, da zamujeno popravimo.

Sinkov turn. Naše društvo kmetских fantov in deklet je priredilo v nedeljo dne 31. dec. l. l. Silvestrov večer v dvorani Narodne šole. Prireditve se je vršila pod okriljem Podmladka Rdečega križa. Večer je bil prav lepo organiziran in so vsi, ki so se ga udeležili, odnesli najlepše vtise. Cisti dobiček smo namenili revnim trboveljskim otrokom. — Tudi v drugih ozirih imamo zimski program, s katerim bomo nudili našim članom in članicam priliko za izobrazbo.

Studenice pri Poljčanah. V nedeljo, dne 17. dec. l. l. se je vršil pri nas sestanek kmetских fantov in deklet, na katerem smo razpravljali o vprašanjih, ki se tičejo našega življenja in še v večji meri naše bodočnosti. Soglasno smo se izrekli za ustanovitev lastne mladinske organizacije Društva kmetских fantov in deklet in v pripravljani odbor izvolili sledeče tovariše in tovarišice: Joško Marzidovšek, abs. vin. in sad. šole, predsednik; Julka Švagan, podpredsednica; Ivo Kitek, ekonom, tajnik; Andrej Stefanciosa, učitelj, blagajnik; odborniki: France Švagan, Angela Mimodraž, Ivan Stoporko; nadzorstvo: Rudolf Strašek in Ivan Vuk. K društvu je do sedaj pristopilo prav lepo število članov tako, da nam je čim plodonosnejše delo zajamčeno.

Krška vas. Na praznik sv. Štefana je naše Društvo kmetских fantov in deklet priredilo veseligr »Dve nevesti« v dvorani tukajšnjega gasilskega doma. Igra nam je bila zelo všeč in tudi obisk je bil prav lep. Tudi v ostalem se pridno gibljemo, imamo redne članske sestanke, ki bodo prav gotovo naše članstvo pripravili do čim večjega zanimanja za javno udejstvovanje.

St. Vid nad Ljubljano. V pričetku avg. 1933 smo se tudi pri nas ojunčili ter uresničili že staro namero in si ustanovili Društvo kmetских fantov in deklet. V kratkem

času smo priredili več prireditvev, med drugimi tudi dne 19. nov. l. l. predavanje tov. dr. Janžeta Novaka. V nedeljo 31. dec. pa se je vršil Silvestrov večer v dvorani tov. Kratkya v št. Vidu. Ob tej priliki smo uprizorili tudi igro »Bratranec«. Igralci — večinoma novinci — so se sijajno izkazali. V svrhu vsestranskega oživetja društvenega delovanja smo ustanovili razne odseke, izmed katerih je zaenkrat najagilnejši dramatični. — V programu imamo večerni gospodinjški tečaj, ki se prične še tekom meseca januarja; za istega se je prijavilo mnogo deklet. Sodelovali pa bodo domače učiteljstvo, zdravnik in drugi.

St. Jurij pri Grosupljem. Na Novega leta smo imeli pri nas zborovanje kmetске mladine radi ustanovitve Društva kmetских fantov in deklet. Ker vidimo, da se kmetška mladina po celi Sloveniji organizira, zato tudi mi nočemo biti zadnji, ker vemo, da le od izobražene in v kmetskem duhu vzgojene mladine lahko pričakujemo boljših časov. Za ustanovitev društva so se vsi soglasno izrekli, nato pa smo si izvolili pripravljani odbor iz naslednjih tovarišev in tovarišic: Janez Prme, predsednik; Jože Šuštar, podpredsednik; Alojz Dremelj, tajnik; Alojz Drobnič, blagajnik; odborniki: Tone Vidic, Janez Jurglič, Janez Jeršin, Jože Škulj, Tone Tomšič. Kakor hitro bomo dobili odobrena pravila, bomo sklicali ustanovni občni zbor. Do tega časa bo pa vodil vse delo pripravljani odbor.

Dramlje pri Celju. Naše Društvo kmetских fantov in deklet priredi od 15. do zadnjega t. m. prikrojevalni in gospodarski tečaj. Prikrojevanje bo vodila strokovna učiteljica iz Ljubljane od naše Zveze. Pri gospodarskem tečaju bodo pa sodelovali domače učiteljstvo in g. župnik, profesorski zbor kmetijske in gospodinjške šole št. Jurij ob juž. žel., sreski kmetijski referent, higijenski zavod v Ljubljani in predavatelj Zveze iz Ljubljane. Prepričani smo, da bo omenjeni tečaj mnogo pripomogel k večji izobrazbi naše mladine.

Beričevo pri Ljubljani. Kako hvaležno se obrestuje ves trud, vložen v zgradbo našega Kmetskega doma, vidimo iz tega, da imamo dvorano zasedeno vsako nedeljo, kjer se sestajajo naši tovariši in prijatelji. Na praznik sv. Treh kraljev je gostovalo na našem odru Pevsko društvo iz Sneberja z igro »Švejk«, ki je naše občinstvo zelo zadovoljila. — V nedeljo 7. t. m. pa nam je priredil kino-odsek naše Zveze dobro obiskano predstavo. Videli smo na platnu našo

lepo Dalmacijo z vsemi njenimi krasotami, dalje poučen film, kako ravnati s sadjem in končno smehapolno burko »Matiček si kuha kavo«. Pozdravljamo delovanje Zveze v tej smeri, kajti v vseh ozirih se moramo izpopolnjevati in postaviti na lastne noge, predvsem s tako uspešnimi sredstvi izobrazbe, kot je kino s poučnimi filmi.

Ižansko okrožje Društev kmetijskih fantov in deklet. Na Štefanovo, dne 26. decembra l. l. se je zbrala kmetijska mladina iz Ižanske, organizirana po društvi kmetijskih fantov in deklet, v narodni šoli na Igu, kjer se je vršil ustanovni občni zbor Ižanskega okrožja Društva kmetijskih fantov in deklet. Tov. Vovk je pozdravil vse navzoče v imenu narodne šole, nakar je predsednik pripravljalnega odbora Janežič otvoril občni zbor in pozval funkcionarje pripravljalnega odbora, da podajo svoja poročila. Pri nato se vršecih volitvah je bil izvoljen sledeči odbor: Janežič Peter, predsednik; Podlpec Janez, podpredsed.; Cankar Franc, tajnik; Mazi Janez, blagajnik. Odborniki: Kraljič Pavla, Žagar Ivan, Furlan Martin, Golob Tone in Peršič Ciril. Revizorja: Vovk Ivan in Škafar Ivan. Delegata za Ljubljanski pododbor: Janežič Peter in Šenk Tone. Po volitvah je govoril v imenu Zveze tov. nar. poslanec Mravljec, ki je poudarjal važnost naloge, ki jo ima sedanja mlada kmetijska generacija. V kratkih obrisih je očrtal razvoj mladega kmetijskega gibanja med Slovenci in podal njegove približne perspektive za bodočnost. Tov. Vovk je govoril o nalogah in ciljnih »Kluba prijateljev vaše kulture« in njegovem skupnem delu z našo organizirano kmetijsko mladino. Po govorih tov. Škafarja in Dolenca je bil občni zbor zaključen. Da bi tudi ta nova formacija čim več pripomogla k zmagi kmetijskih idej!

Leskovec pri Krškem. Lansko jesen se je vršil v Leskovcu gospodinjški tečaj, kjer je poučevala tudi naša znana sodelavka gđc. Anica Turnškova. Kmalu po svojem prihodu je zbrala nekaj gojenk tega tečaja, te so obvestile domače fante in dne 18. okt. l. l. se je vršil ustanovni občni zbor društva kmetijskih fantov in deklet v Leskovcu. Tov. Kronovšek je imel idejni govor, ki je navdušil vse navzoče, tuk. šol. upravitelj g. Znidaršič je obljubil svojo pomoč, in društvo je pričelo z delom.

Ustanovitev društva ni bila vsem všeč in pričeli so se tudi napadi na »framazone«, vendar smo delali z veseljem. Odigrali smo kmalu dve igri štirikrat, imeli več pred-

vanj za javnost, čitali na sestankih »Grudo« in se razgovarjali o kmetijskem pokretu. Udeležili smo se skupno več prireditev Sokola v Krškem in se sploh udeleževali vsega javnega življenja. 3 članice in 1 član so se udeležili Zvezinih gospodarskih tečajev v Ljubljani.

Agitacija proti društvu se je končno vnesla tudi med članke same in je radi osebnih zadev prišlo tako daleč, da je večina članov odstopila. Od prejšnjih 37 članov smo padli na 12 in s temi je uprava izvedla januarja t. l. l. redni občni zbor. Za predsednika je bil sedaj izvoljen tov. žičkar Josip.

Novi odbor je hotel dokazati, da kljub vsem oviram društvo dela in smo nameravali skupno s krškim Sokolom izvesti koncert in igro. Pri tem pa je tajnik in režiser Bavdek naletel na take zapreke, da je odstopil. Vodstvo je prevzel tukajš. pošt. upravitelj tov. Joško Rep in je prireditev izpeljal. Delavnih članov je bilo takrat samo 5!

Prišla je pomlad in z njo delo na polju. Imeli smo še nekaj sestankov v naravi, naš predsednik je pozdravil v imenu kmetijskega ljudstva potujočo kmetijsko razstavo na postaji Videm, poslovili smo od tov. učiteljice Slave Vidmarjeve, zveste in požrtvovalne članice, ki se je poročila z akad. kiparjem g. Stovičkom in sodelovali pri tekmi koscev v Krški vasi. Nastal je poletni premor.

Ako pogledamo moralno bilanco, moramo biti popolnoma zadovoljni z delom in uspehi. Kljub mnogim oviram smo zaorali v ledino.

Finančni efekt je tudi zadovoljiv. Kaže prebitok.

Izkazali so se in zaslužijo priznanje: Sedanji preds. žičkar Jože, njegova sestra Mimi, dokler je bila med nami in tov. Minka Pirc — bili so vedno glavna opora društva in najboljši delavci; dalje Joško Rep za žilavo, energično in dosledno vodstvo. Peter Lipovž za pomoč in nasvet v vsaki zadevi, Kranjčević Ivanka, Arh Vinko in Zorko Viljem za vztrajno delo.

Letošnjo jesen smo pričeli zopet z delom in se je povečalo število članov na 27. Dokazali smo, da smo sposobni za življenje.

Na Miklavžev večer smo igrali kratko enodejanko, potem je Miklavž delil darove. Z nabranim denarjem smo obdarovali 40 najrevnejših leskovških otrok. Miklavž je razdelil blago za spodnje perilo, blago za obleke za deklice, nogavice, šol. potreb-

Pregled po slovanskem kmetskem svetu

Na izraze sožalja, ki jih je »Gruda« poslala ob smrti voditelja čehoslovaškega agrarnega pokreta dr. Švehle, smo dobili sledeči odgovor »Mladega Venkova«, lista čehoslovaške kmetijske mladine:

Spoštovani prijatelji! Zahvaljujemo se Vam za izraze sožalja ob smrti našega

ljubljenega in genijalnega voditelja dr. Antonina Švehle.

Z zahvalo sprejemamo priznanje njegovega dela za narod in republiko in bomo neizmerno srečni, če bo temu delu in načinu sledila slovanska kmetijska mladina.

Koticek za dekleta

S tem koticom nekatere čitateljice niso zadovoljne — tudi mi ne! Manjka še marsikaj! Danes lahko zagotovimo, da se v kratkem tudi ta del našega lista zboljša, ker so obljubile nekatere naše dobre sodelavke svojo pomoč. Ob tej priliki vabimo ponovno tudi vse naše ostale tovarišice k sodelovanju. Če se pošteno poprimemo dela, uspehi ne izostanejo!

Uredništvo.

»Kako vzgojim svojo deco«. Za kmetijske, delavske in meščanske matere spisala učiteljica Milica Stupanova, založila »Žena in dom« v Ljubljani. Cena 30.— Din. Tovrstna slovenska literatura je dokaj skromna, zato je knjiga Mil. Stupanove našla upravičeno odobravanje, zlasti še, ker vestno obravnava vsa vprašanja sodobne vzgoje otrok. Avtorica, znana pisateljica na tem polju, ki je tudi našim čitateljem znana po svoji »Vzgoji kmečke dece« iz 3/4 št. lanske »Grude«, razpravlja v svojem delu zelo smiselno in pedagoško utemeljeno o vzgoji otrok. Posamezna poglavja govorijo o otroku v detinski, predšolski in mladostni dobi, o negi telesa, skrbi za zdravje, pravilni prehrani, obleki in končno o socialni, verski in nraštveni vzgoji otrok. Ker je knjiga namenjena kmetijskim, delavskim in meščanskim materam, ni mogla dovolj izčrpati obsežne snovi, za katero bi bile potrebne najmanj tri knjige. Vendar pa bo tudi taka s pridom služila materam in dekletom ter jim bo čitanka o vzgoji otrok.

Dobrunje. Pod okriljem pripravljalnega odbora Društva kmetijskih fantov in deklet v Dobrunjah se je v nedeljo, dne 18. dec. l. l. vršil sestanek dekliškega odseka, katerega so se udeležile absolventinje kmetogospodinskih tečajev in tudi druga dekleta. Predavala je učiteljica ga. Podbevškova o temi: Vloga žene v življenju človeka nekdanj in danes. Po predavanju so dekleta izmed sebe izvolile odbor. Drugi sestanek se je vršil na praznik sv. Treh kraljev. Udeležilo se ga je nad 20 deklet. Razpravljale so predvsem o delovnem programu. Sklenilo se je, da se vsako nedeljo popoldne vrši sestanek oz. tečaj, na katerem bi same predavale, se vadile v šivanju (to predvsem za mlajša dekleta), krojnem risanju itd. Za jesen naj se priredi kmetijsko-gospodinska razstava, za kar naj se že sedaj vrše priprave. Ker pride koncem meseca predavat voditeljica gospodinskih tečajev, se sklene, da ob tej priliki priredi dekliški odsek igro »Kaznovana nečimurnost«. Dalje so se dekleta pogovorile še o mnogih važnih zadevah in si iskale pripomočkov, kako bi dosegle čim več uspehov. Tov. Završnikova je zaključila sestanek, ki ga je tudi vodila, z željo, da bi skupno in složno delovale za svojo in svojih tovarišic izobrazbo in napredek. Prihodnji sestanek vseh članic s predavanjem se vrši drugo nedeljo februarja.

Kmetški sport

Kako si napravim smučke in kako začnem s smučanjem.

Pripravi si že poleti prožen, ravno rašen jesenov les. Pri tem upoštevaj, da je les tem odpornejši, čim počasneje je rasel in čim gostejše so letne plasti (kolobarji). Odkolji (ali odžagaj) les tako, da bodo

plasti segale skozi celo smučko tako, kot je razvidno iz slike 1.

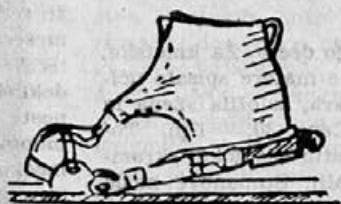
Višino smučk, ki jih rabiš Ti, določiš na ta način, da stegneš roko v kotu navzgor nad glavo, kakor kaže slika 2. Kolikor znaša razdalja od dlani tako stegnjene roke do tlaka, na katerem stojiš, toliko mora biti dolga tvoja smučka.

Vež pritrdiš na smučko tako, da se pri privzdignjeni nogi s smučko, ta (smučka) prevaga s sprednjo krivino navzdol, torej s peto navzgor. Čevlji mora ostati, privezan z vezjo na smučko, nepremičen tako, da je sredina pete na sredi smučke kot to kaže slika 4.

Drugače je lahko vez poljubna, tudi lasten izdelek. Mora pa čevlji pri navadni sili in uporabi držati nepremično, pri ne-navadni sili in uporabi (pri padcu) pa mora vez popustiti, da si prelahko ne zvijemo ali zlomimo noge. Zato imamo pri vezeh za pritrnitev vezi navadno primerno ključico, kot vidiš iz slike 6. Sprednji del čev-

lja mora tičati kot zagozda med dvema, na smučko pritrjenima železoma, ki jih nato spojimo preko čevlja z jermenom, tako, da je čevlji na prstih povsem nepremično pritrjen na smučko. Vidi sliko 6.

Palica ti mora segati do pazduhe. Palice so za smučarja zelo važne, ker mu

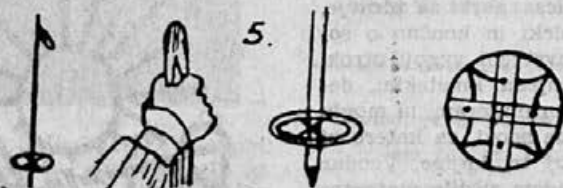

Smučka mora biti široka na peti od 7—8 cm, v sredi 6—7 cm, spredaj, tam kjer nato preide v sprednjo krivino, pa tudi 7—8 cm. Vidi sliko 3.

Debelost smučke ni povsod enaka. Zadnji in sprednji del ni treba, da bi bila debelejša od 1—1½ cm. Proti sredi, kjer bo

omogočijo, da porabi za smučanje tudi roke. Zato jih na spodnjem koncu okuj in opremi 10 cm od konca s krplicami, pri držaju pa namesti zanko, ki ti omogoči jak prijem. Vidi sliko 7.

Da bo tvoja smučka prožna, mora biti tako ukrivljena, da stoji na peti in spred-

pritrjena vez, pa je smučko zdebeliti do 3 cm.

njem koncu, srednji del z vezjo pa mora ostati za par cm vzbočen. Vidi sliko 3.

Da ti ostane smučka stalno tako ukrivljena, hrani smučke zvezane na peti in spredaj, med obe smučki pa vtakni primeren kos lesa. Tudi za gornji krivini skrbi in jih s primerno zagozdo drži vsaksebi, kadar jih daš za delj časa iz rok.

Na spodnji strani izoblijaj na smučki 1 cm širok in $\frac{1}{2}$ cm globok žlebič, ker to pomaga, da ti smučka ne drsi sem in tja.

Ko začneš s smučanjem prinesi s primernim predklonom in čepenjem težišče telesa čim bližje smučk. S tem se varuješ pred padcem vznak, ki se ti drugače pri-

peti zlasti v strmini in v smuku. Predklon in čepenje pa moraš z zmanjševanjem hitrice in strmine zmanjševati, ker drugače padeš na nos. Nasprotno padeš vznak, če na strmini in v smuku ne napraviš dovolj velikega predklona in počepa. Da boš manj

padal, smučaj z razkoračenimi nogami. Čim večja je strmina in čim hitrejši je smuk, tem večji naj bo razkorak. Uči se smučati enkrat na eni enkrat na drugi nogi, torej prenašati težo z ene noge na drugo, ker le v tem slučaju boš lahko premagal razne ovire in ker je to potrebno pri vseh vrstah zavojev in zavor.

Če ali veš?

1. Zakaj imamo konje na naših kmetijah?

2. Kaj je deteljna mešanica?

3. Kaj je eno- in dvodolni sistem?

4. Koliko znaša zakoniti dedni delež otroka?

5. Kdo je v pesniški obliki verno prikazal življenje in trpljenje kmeta v tlačanski dobi in njegov upor pod vodstvom Matije Gubca?

Odgovori na vprašanja, stavljena v zadnji številki lanskega letnika:

1. Za vso našo banovino priporočamo samo domačegrudno štajersko kokoš. Ta pasma se je v mnogostoletnem razvoju na naših tleh prilagodila dostikrat neugodnim razmeram. Zato je zdrava, skromna in odurna, kakor nobena druga. Okoli štirideset let jo za selekcioniramo na visoko nesnost in velika jajca. V tem pogledu je štajerska že skoro dosegla razne tuje razvajene pasme. Štajerka pa ima tudi nežno in okusno meso. Zato so danes štajerska jajca in štajerski kopuni na dobrem glasu po vsej Evropi.

Ing. W.

2. Deteljna mešanica, menjalni travnik, stalni umetni travnik in umetni pašnik.

Ing. S.

3. Za sprejem v članstvo (domovinsko zvezo) druge občine je treba:

1. da uživa prosilec častne pravice;

2. da ni v sodni preiskavi ali pod obtožbo za dejanja, ki imajo za posledico izgubo častnih pravic;

3. da more vzdrževati sebe in svojo rodino.

O sprejemu odloča občinski odbor, ki sprejema ne more zavrniti, če so izpolnjeni prednji pogoji in če stanuje prosilec najmanj pet let v tej občini.

Če stanuje kdo stalno najmanj deset let v isti občini in ta za ta čas zoper njega ne more prigovarjati ničesar, kar je navedeno pod točkama 1. in 2. zgoraj, je pridobil po zakonu (torej brez posebne prošnje) članstvo te občine in ga izgubi v občini, v kateri ga je dotlej užival, razen če izjavi, da obdrži dosedanje članstvo in dokaže, da pristojna občina na to pristaja.

Državni in samoupravni uslužbenci, kakor tudi duhovniki so po zakonu člani občine, v kateri je njih stalni službeni sedež, razen če izjavijo v roku treh mesecev od dne odločbe o izpremembi službenega sedeža, da obdržijo staro članstvo. St.

4. Zakoniti dediči, ki podedujejo prsto inovino zapustnika po odredbi zakona, so:

A. V slučaju, da ni zapustil umrli živečega zakonskega druga (moža ali žene):

1. zapustnikov otroci in njihovi potomci; če teh ni:

2. oče in mati, bratje in sestre zapustnika ter njihovi potomci; če teh ni;

3. dedje in babice z brati in sestrami zapustnikovih roditeljev in njihovi potomci; če teh ni;

4. samo zapustnikovi prvi praroditelji, ne pa tudi drugi njihovi potomci. — Če tudi teh praroditeljev ni več živih, se smatra, da je zapuščina brez dedičev in zapade državi.

B. V slučaju, da je zapustil umrlj še živečega zakonskega druga (moža ali ženo), dobi le-ta:

1. poleg zapustnikovih otrok in njihovih potomcev eno četrtino zapuščine;

2. poleg zapustnikovih roditeljev in njihovih potomcev ali poleg dedov in babic polovico zapuščine.

Če bi teh ne bilo, dobi preživeči zakonec vso zapuščino sam.

C. Pojasnila:

Otroci, rojeni izven zakona in pozakonjeni s poznejšo poroko svojih roditeljev, uživajo pravice zakonskih otrok.

Nezakonski otrok, pozakonjen po zakonodajčevi milosti, ima na očetovo zapuščino le tedaj zakonito dedno pravico, ako je bil pozakonjen na očetovo prošnjo, da bi užival enake pravice z zakonskimi otroci do proste dedne imovine.

Nezakonski otrok ima polno zakonito dedno pravico po svoji nezakonski materi in njenih sorodnikih; do zapuščine svojega nezakonskega očeta in njegovih sorodnikov pa nima nobene pravice, razen v sledečem slučaju.

Posvojeni otroci imajo do proste imovine tistega, ki jih je posvojil, enako pravico kakor zakonski otroci, nimajo pa pravice do imovine njegovih sorodnikov ali njegovega zakonskega druga, če jih je posvojil brez njegovega privoljenja. St.

5. Tlačanstvu je pri nas napravilo kraj leto 1848 s svojimi temeljitimi reformami, v katerih so zmagale ideje francoske revolucije. Formalno je pa tlačanstvu odzvonilo z avstrijsko državno ustavo z dne 4. III. 1849 (ces. patent. § 26). St.

Zapiski

Kaj pričakujemo od mladine? V novoletni številki češkega kmetско-mladinskega lista »Mladi Venkov« je priobčena anketa pod naslovom: »Kaj pričakujemo od mlade generacije?« Te ankete so se udeležili mnogi odlični javni delavci, med drugim tudi sam predsednik čehoslovaške republike Masaryk, ki je sledeče napisal:

Od mlade generacije pričakujem, da se pripravlja na pametno in pošteno delo v zasebnem in javnem poklicu. V to svrhu se mora pridobiti znanje; toda znanje in šolanje se lahko spolni z izobrazbo, to pa je predvsem npravstvena naloga. Moja služba mi seveda narekuje željo, da bi današnja mlada generacija bila res mlada in da bi se bolje kot njeni očetje naučila razumevati pravo Havličkovo geslo za politiko in javno življenje sploh, to je: **pametna in poštena politika**. Skrb za boljši kruh je bila vedno potrebna in bo tudi vedno potrebna, toda človek zares ne živi samo od kruha. Od česa neki? — O tem odkrito premisljujte.

Te besede velikega državnika in misleca bi si tudi naša mladina morala vtisniti globoko v spomin.

Svehlov pogreb. Na veličasten način se je čehoslovaški narod ločil dne 15. decembra l. l. od svojega voditelja Antonina Švehle. Več kot 50.000 ljudi je prispelo iz vseh krajev države, pa tudi iz inozemstva, v Hostivar, da se poklonijo zadnjič velikega možu, soustvaritelju mogočnega agrarnega pokreta. Pogreba se je udeležil tudi sivolasi prezident T. G. Masaryk ter ostali najvišji državni funkcionarji in zastopniki. Zlasti številno je bila zastopana kmetška mladina. Pogrebni spoved je bil dolg — ljudje pravijo — neskončen. Pogreb je pokazal, da čehoslovaški narod že zdaj pravilno ceni veličino švehlovega duha in dela ter se zaveda nenadomestljive izgube, ki ga je zadela, in zato je bila ločitev od pokojnika tako težka in ganljiva.

† Mirko Koršič. Težko je doumeti, da človeka, s katerim si se včeraj veselo razgovarjal in ki ni kazal niti najmanjših znakov kakšne bolezni, danes ni več med živimi. In vendar se moramo spoprijazniti s kruto resnico, da ne bomo več imeli v svoji sredi prijaznega gospoda, sodnika cirkoznega sodišča v Ljubljani Mirka Koršiča, ki je s tako ljubeznijo pripovedoval o svojem rojstnem kraju, sončni Goriški, naših Solkancih in Grgarjih. Nepričakovano je za vedno zatisnil oči dne 5. t. m. mnogo, rino go prezgodaj! Nenadomestljiva je iz-

guba za njegovo rodbino, težko ga bomo pogrešali tudi mi, težko ga bo pogrešala tudi »Gruda«. Saj je bil pokojni dober prijatelj naši »Grudi« in ji pomagal vedno na razne načine, toda nikoli ni hotel, da bi se o tem govorilo. Tudi danes upoštevamo njegovo željo in ne naštevamo njegovih zaslug za naš list.

Dobrega prijatelja ohranimo v svetlem spominu!

»Zeleni teden«. Pod tem naslovom so v Nemčiji organizirali pod pokroviteljstvom kmetijskega voditelja in ministra prehrane in kmetijstva R. Valterja Dorreja veliko razstavo, ki je prekosila vse dosedanje podobne, čisto kmetijske prireditve. Razstava naj bo znanilka novih gospodarskih in predvsem agrarnopolitičnih ciljev, ki si jih je stavila sedanja nemška država, poglobi pa naj tudi predvsem misel, da je življenja sposobno kmetstvo temelj lepše bodočnosti nemškega naroda.

Razstava, ki se otvori 27. januarja t. l., ima seveda več oddelkov; najznačilnejši je morda oni, ki nosi naslov »častna dvorana nemških kmetov«. S sten te ogromne dvorane pozdravljajo posetnike najrazličnejše glave, ki predstavljajo nemškega kmeta iz 14 nemških dežel. Značilen je tudi kip, ki predstavlja nordijski kmetijski par z otrokom. Kmetova roka počiva na plugu — na večnem simbolu vezanosti na domačo grudo. V kip sta vklesani besedi: leto in mir. Molitev slehernega kmeta je namreč, da mu Vsemogočni nakloni srečno in obilno leto ter mir.

Prosvetno - organizatorični tečaj. Zveza kmetijskih fantov in deklet v Ljubljani priredi od 5. do 13. februarja 1934 prosvetno organizatorični tečaj za fante, člane Društev kmetijskih fantov in deklet. Vsa tovariška društva so sprejela okrožnico, v kateri so označene vse podrobnosti o tečaju. Vse voditelje in druge funkcionarje naših društev prosimo, da ukrenejo vse potrebno in čimprej prijavijo tovariše, ki pridejo v pošte.

Knjižna poročila

Knjige Kmetijske Matice. Tudi letos je naša Kmetijska Matica izdala štiri lepe, zlasti pa koristne knjige, in sicer: koledar za leto 1934 z raznimi podučnimi in zanimivimi članki ter lepimi slikami, tretji in zadnji del »Zadružništva«, ki ga je napisal znanj naš zadrugar Miloš Štiblar, dalje za naše živinorejce prepotrebno knjigo dr. Kunca Josipa o veterinarski higijeni (bogato ilustrirano!) ter končno roman Pavla Brežnika **Klic Gorjancev**.

Oceno navedenih knjig priobčimo prihodnjič. (Te knjige se dobijo v pisarni založnice Kmetijske tiskovne zadruge v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7, naročite jih pa lahko tudi preko naše uprave.)

»Mladinska Matica« je za leto 1933 dala ljudskošolskim otrokom in sploh najmlajšemu našemu rodu štiri, še dosti posrečeno izbrane knjižice. — Vsakoletne »Kresnice«, ki so nekakšna poljudna mladinska čitanka, so tudi to pot pestre in poljudne vsebine, ki vodi mlade bravce v življenje slovenskega in drugih narodov ter odpira razgled po svetu. — Glavna povest je B. Magajne pravljica »Brkonja Čeljustnik«, ki se lepo in prijetno bere, a je brez učinka, ker ne odpira predalov življenja. Je res samo pravljica za sanje in domišljijo, ki bo sicer ogrela mlade bravce, toda so-

dobnega življenja jim ne bo pokazala, ker je pač samo pravljica iz sveta in življenja, ki ga nikjer ni in nikoli ne bo. Kljub trudu, Mladinski Matici ne uspe, da bi izdajala v leposlovju življenjsko in sodobno mladinsko literaturo, ki bi bila mladim glavam za življenje in ne za sanje. — Prikupljiva je E. Držajeva slikanica »Za vesele in žalostne čase« z drobnimi pesmicami A. Černejeve. V tej slikanici je upodobljeno vseletno življenje prirode. Mestnim otrokom, ki so le poredkoma v prirodi, bo lep dar za pouk in spoznavanje. — Najpoučnejša je četrta knjižica »Lovci na mikrobe«, ki jo je sestavila neumorna Marija Kmetova. V poljudni vsebini in besedi so opisani vsi možje človekoljubi, ki so posvetili vse svoje življenje raziskavanju drobnih bacilov, povzročiteljev mnogih človeških bolezni. Ta knjižica bo mladim bravcem dala med vsemi največ za življenje pomembnega in koristnega. —ž—

Ocene o ostalih knjigah, ki jih je »Gruda« dobila, slede v prihodnjih številkah, ker jih radi pomanjkanja prostora nismo mogli sedaj priobčiti.

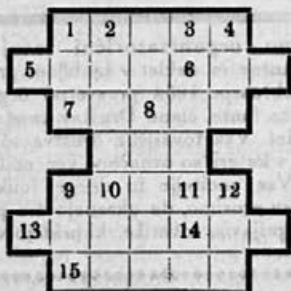
Uredništvo.

Naslovno stran je narisal gospod profesor Rajko Šubič, ravno tako pa tudi naslove posameznih rubrik. Konzorcij mu izreka za njegov trud in požrtvovalnost toplo zahvalo.

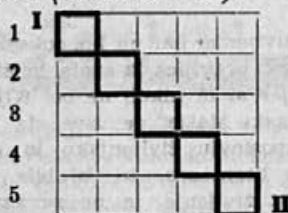

Rešitev ugank iz 12. številka lanskega letnika

1) Posetnica, ki jo je sestavil Vladimir Puc: Miran Molnar je mornar, njegov rojstni kraj je Milna.

Kvadrat. (Vladimir Puc)

2) Posetnica, ki jo je sestavil Semprimožnik Franc: Mož je po poklicu poštni uradnik.

3) Križanka: „Ledena gora“. Vodoravno: 2. te, 3. Ida, 5. ter, 6. Ana, 7. ni, 8. so, 10. Ikarus, 13. led.

Navpično: 1. ledenik, 2. Titanic, 4. ara, 8. sud, 9. os, 11. al', 12. re.

Križanka.

(Franc Kač.)

Vodoravno: 1. rokodelc, 5. nasprotje dneva, 6. tisti, ki krade, 7. ime uganke, 9. korotanski vojvoda, 13. adut pri kartah, 14. reka v Afriki, 15. živalca, ki jo prištevamo k dvokrilcem,

Navpično: 1. del cerkve, 2. član družine, 3. ata 3. skl. v ed. 4. imaš, kadar nimaš dela, 8. gozdno drevo, 9. domača žival, 10. del glave, 11. pritok Save, 12. kar naredi voz za seboj.

Črke: aaaaaa b d e g k l n oo rrr sss tt u v
razporedi v kvadrat tako, da dobiš besede:

1. naš pesnik in pisatelj iz Gostec pri Škofji Loki, 2. triglavska dolina, 3. gora v „Grintovcih“ v Savinjskih alpah, 4. dan v tednu, 5. pokrajina v Jugoslaviji.

Ako pravilno rarešiš, čitaš v debelih poljih od I — II ime zelo razširjenega in poučnega lista.

Listnica uredništva

S to številko stopamo v drugo desetletje obstoja našega lista. Doseženi uspehi — in eventualno neuspehi — nas samo vzpodbujajo še k vestnejšemu, vztrajnejšemu delu. Razveseljivo se množe naše vrste, ljudje, ki so stali še do včeraj ob strani, se oprijemljejo dela v korist našega pokreta, naše vasi.

Vsak dan bolj občutimo, da je obseg »Grude« premajhen. Marsikaj lepega in koristnega bi radi še prinesli, saj nam pošiljajo naši prijatelji toliko, da moramo vedno odlagati razne prispevke. Upamo, da bo novi konzorcij po preureditvi uprave, kmalu

dosegel tudi v tem pogledu zboljšanje s povečanjem obsega »Grude«.

Spominu velikega borca dr. Antonina Svehle se oddolži »Gruda« s priobčitvijo člankov o tvorcih slovanskega agrarizma. Uredništvo.

F. S. — Brez dvoma je v Tebi nekaj glasbenih žilic, pač pa odseva iz te skladbe še začetniški duh. Za ponaroditev pesmi izpuščaj težke solo partije. — Glasbeni ocenjevalec »Grude«.

P. I. — Vrata. Potrudil si se; hotel si napisati naši mili grudi pesem, ki pa ni uspela; mnogo je — po mojem mnenju — krivo ravno to, da si v prvi vrsti pazil na črke verzov ter zato zanemarjal rime, trpe-la pa je tudi vsebina. Poskusi morda s prozo.

Vrhovska. Pesem uvrstimo drugič med poskuse iz naših vrst.

Zakaj

bi hodili v mesto, ko
dobite ceneje v

Drogeriji HAFNER

v Sp. Šiški
Celovška c. 44
(v hiši g. Mahkota)

vse, kar iz drogerije po-
trebujete

Obrtniki

pridite po barvo, lak in
firnež

Nudim Vam

zajamčeno sredstvo
za uničenje stenic

Blago najbolje!

Postrežba točna!

Priporoča se Vam

SLAVIJA

Jugoslovanska zava-
rovalna banka

V LJUBLJANI

Za vse vrste zavarovanj.

Podružnice v Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, No-
vem Sadu, Osijeku in Splitu. zastopstva v vseh
krajih Jugoslavije.

Zanimajte se za pogrebna zavarovanja.
Centrala v Ljubljani. Telefon št. 21-76 in 22-76

Prvovrstni koruzni in činkvan-
tin zdrob, najboljšo rženo, aj-
dovo in koruzno moko ter
koruzno krmilno moko kupite
najceneje pri

Pavel Bertoncelj

valjčni mlin, DOMŽALE.

Pri znani domači tvrdki

Ivan Jax in sin

Ljubljana, na Gosposvetski cesti 2

kupite najugodnejše najboljše
šivalne in pisalne stroje,
kolesa

Popravila izvršimo v lastni delavnici. — Ceniki zastonj in franko

Daje se tudi na obroke in na hran. knjižice

LEGAT Specerija, delikatese, zajtrkovalnica
 „Expres kava“
KAVA dnevno sveža Miklošičeva c. 28.
 iz lastne novodobne prazarne **LJUBLJANA**

Sveže meso

Goveje, telečje, prešičje
 in razni mesni izdelki

Janko Zevnik

Ljubljana, Dunajska 41

**Kupuje vse vrste
 živino in prešiče.**

Tvrdba

IGN. ŽARGI

„Pri nizki ceni“

Ljubljana, Sv Petrac 11.

priporoča bogato zalogo raznega modnega blaga, vseh vrst perila, rokavic, nogavic, sralc, kravat. Damska konfekcija. Potrebščine za krojače in šivilje. Na debelo in drobno.

Mr. R. SUŠNIK

LEKARNA PRI ZLATEM JELENU
 Ljubljana Marijin trg

Ustanovljena pred l.
 1619 Telefon št 2115
 Pošt. hran. rač 10.522

Zaloga najnovejših tu
 in inozemskih zdravil-
 nih specialitet.— Po-
 štna naročila se izvr-
 šujejo točno.

Fantje
 in dekleta
 če hočete biti lepo
 oblečeni kupujte si blago
v Ljubljani
 Pred Škofijo 3, Lingarjeva ulica 3
R. MIKLAUC
 „Pri
 Škofu“

KLIFEJE
 vseh vrst no
 fotografijah
 ali risbah
 izvršuje
 najsolidnejše
KLISARNA ST-DEU
 LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

**Parna pekarna
 in slaščičarna**
Franc Dolinar
 Ljubljana
 Poljanska cesta 19
 Telefon 30-56

Vsaki dan trikrat sveže pecivo
 Izdelovanje vsakovrstnih slaščic
 Prvorazredna postrežba.

F. Lubas in sin

Podružnica Ljubljana

Borštnikov trg 1
 dvorišče

Imamo v zalogi vseh vrst

harmonik

naše svetovno znane znamke. Prevzamemo
 vsako popravilo, katero strokovno izvršujemo
 hitro in poceni.

M. ŠIFRER se priporoča za
 vezavo vsakovrst-
 knjigoveznica nih knjig in revij
Ljubljana Točna izdelava.
 Vegova ulica št. 6. Solidno delo.

LAP ANTON

trgovski vrtnar, KAMNIK
podružnica, Kranj

Vam dobavi nagrobne vence, trakove z napisi, sveže in umetne šopke ter vsakovrštne vrtnice. Izvršujem vsa obdelovanja vrtov po lastnih in po danih načrtih.

ZOBNI ATELJE

Dentist

Koblar Adolf

Ljubljana, Poljanska c. 12

Ordinira od 8—12 in 2—6 ure.

Po dogovoru tudi izven teh ur. Ob sobotah se ordinira le do 4. ure.

**Zavese posteljna pregri-
njala**, namizne prte, prtiče itd.
krasno vezene in po nizkih cenah
dobite pri

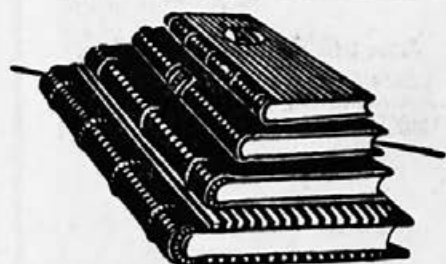
MATEK & MIKEŠ
Ljubljana

poleg hotela Štrukelj

Vezenje in šivanje oprem za ne-
veste, monogrami, gumbnice.

Entlanje, ažuriranje, predtiskanje.

**Velika izbira predtiskanih
ženskih ročnih del**

Priporočam svojo z najmodernejšimi stroji opremljeno

**knjigoveznicu in črtalnico
trgovskih knjig**

Sprejemam v delo vsa v knjigo-
veško stroko spadajoča dela

Anton Janežič,
knjigoveznica in črtalnica trg. knjig

Ljubljana,

Florjanska ulica šte. 14

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun šte. 10.560

*

Moderno urejeno grafično
podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela
hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna
dela: trobarvne razglednice
in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATTNAR

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1

Brzjav: „KMETSKI DOM“ — Žiro račun
pri Narodni banki — Račun poštne hranil-
nice 14.257 — Telefon 2847

Podružnici: Kamnik — Maribor

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema in jih obrestuje po 4 $\frac{1}{2}$ % brez odpovedi, po 5% pri 3 mesečni odpovedi

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinjenja obrestovanja.

Stanje vlog:

Din 35,000.000.-.

Rezerve:

Din 1,200.000.—.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje

Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12. $\frac{1}{2}$
in od 3.—4. $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12. $\frac{1}{2}$ ure.

